



Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Confederation

Federal Department of Economic Affairs,
Education and Research EAER

State Secretariat for Economic Affairs SECO



УПРАВЛІННЯ БІЗНЕС-ОБ'ЄДНАННЯМ

ПРОЕКТ «ЗМІЦНЕННЯ БІЗНЕС-ОБ'ЄДНАНЬ МАЛИХ І СЕРЕДНІХ ПІДПРИЄМСТВ»
ПРОГРАМА РОЗВИТКУ ООН В УКРАЇНІ



Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Confederation

Federal Department of Economic Affairs,
Education and Research EAER
State Secretariat for Economic Affairs SECO



Публікацію підготовлено в рамках проекту Програми розвитку ООН в Україні «Зміцнення бізнес-об'єднань малих і середніх підприємств», що впроваджується за фінансової підтримки Державного секретаріату Швейцарії з економічних питань (SECO).

Думки, висновки чи рекомендації належать авторам та упорядникам видання і не обов'язково відображають погляди ПРООН, інших агенцій ООН та Швейцарської Конфедерації.

Програма розвитку ООН в Україні.
Кловський узвіз, 1. Київ 01021, Україна
Тел.: +380 (44) 253-9363. www.undp.org

Матеріал, наведений у цій публікації, є об'єктом авторського права. Оскільки ПРООН вітає поширення своїх знань, цю публікацію можна відтворювати, повністю або частково, в некомерційних цілях і за умови наведення повного посилання на неї.

Автор: *Вінніков О.Ю.*
Редактор: *Чебанова В.Г.*

Дизайн та верстка: *Резніков П.В.*

Управління бізнес-об'єднанням: посібник / Вінніков О.Ю. – Київ: 2017 – 84 с.

Одним із ефективних напрямів реалізації спільних зусиль представників малого і середнього підприємництва щодо захисту свої прав і законних інтересів, пов'язаних зі здійсненням підприємницької діяльності, ефективних комунікацій з державними органами щодо створення сприятливих умов для бізнесу в Україні, забезпечення доступу до консультацій та інших професійних послуг є створення членських бізнес-об'єднань, які управляються своїми членами і не мають на меті одержання прибутку.

Публікація стане у нагоді керівникам та лідерам членських бізнес-об'єднань, які планують розширити діяльність, зокрема послуги для своїх учасників і відповідних груп підприємців, відповідно до законодавства України та вимог до статусу неприбуткових організацій.

У цьому посібнику розглядаються основні аспекти правового регулювання бізнес-об'єднань відповідно до законодавства України станом на грудень 2016 року.

ЗМІСТ

1. Право підприємців на об'єднання	5
2. Керівні принципи створення і діяльності об'єднань.	7
3. Засади правового регулювання бізнес-об'єднань. Міжнародні договори. Акти національного законодавства.	9
4. Організаційно-правові форми бізнес-об'єднань.	11
5. Вимоги до найменування бізнес-об'єднань.	19
6. Цілі, завдання і напрями діяльності бізнес-об'єднань.	23
7. Правовий статус бізнес-об'єднань. Територіальний та всеукраїнський статуси бізнес-об'єднань.	27
8. Члени та учасники бізнес-об'єднань. Права та обов'язки учасників. Обмеження і припинення членства. Кінцеві бенефіціарні власники (контролери) бізнес-об'єднань.	31
9. Органи управління бізнес-об'єднань. Допоміжні органи. Професійний розвиток у бізнес-об'єднаннях.	35
10. Прийняття рішень керівними органами бізнес-об'єднань. Процедури голосування. Внесення змін до установчих документів. Рекомендовані внутрішні документи.	39
11. Джерела активів (доходів) бізнес-об'єднань. Послуги для членів і підприємницька діяльність. Особливості оподаткування бізнес-об'єднань.	43
12. Доступ до звітності бізнес-об'єднань. Внутрішній контроль і незалежний аудит. Скарги на рішення, дії або бездіяльність керівних органів. Захист від дискримінації та запобігання конфлікту інтересів. Відповідальність учасників бізнес-об'єднань.	51
13. Припинення бізнес-об'єднань (реорганізація, саморозпуск, примусова ліквідація, особливості розподілу активів)	55
Додаток 1. Методичні рекомендації щодо державної реєстрації змін статутів бізнес-об'єднань.	59
Додаток 2. Методичні рекомендації щодо укладання бізнес- об'єднаннями договорів про надання послуг	77

ПЕРЕДМОВА

Захист прав і законних інтересів, пов'язаних зі здійсненням підприємницької діяльності, ефективні комунікації з державними органами щодо створення сприятливих умов для бізнесу в Україні, забезпечення доступу до консультацій та інших професійних послуг – усе це потребує спільних зусиль представників малого і середнього підприємництва.

Одним із ефективних напрямів реалізації таких зусиль є створення членських бізнес-об'єднань (business membership organizations, далі – БО), які управляються своїми членами (учасниками) і не мають на меті одержання прибутку.

У цьому посібнику розглядаються основні аспекти правового регулювання БО відповідно до законодавства України станом на грудень 2016 року.

Посібник призначено для керівників БО, які планують розширити діяльність, зокрема послуги для своїх учасників і відповідних груп підприємців, відповідно до законодавства України та вимог до статусу неприбуткових організацій.

01

**ПРАВО
ПІДПРИЄМЦІВ
НА ОБ'ЄДНАННЯ**

Стаття 36 Конституції України містить гарантії права громадян на об'єднання у громадські організації та професійні спілки.

Статті 7 і 8 Закону України «Про громадські об'єднання»¹ поширюють право бути засновниками і членами громадських організацій також на іноземців та осіб без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах.

Щодо суб'єктів господарської діяльності, в тому числі юридичних осіб, то право на їх об'єднання гарантується Господарським кодексом України (далі – ГК) з урахуванням обмежень, установлених антимонопольним законодавством.



Важливе значення для гарантування права на об'єднання мають міжнародні договори України, як універсальні (у рамках Організації Об'єднаних Націй та її спеціалізованих органів), так і регіональні чи двосторонні. Зокрема, Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод², виконання якої забезпечується також рішеннями Європейського суду з прав людини, поширює гарантії права на об'єднання і на юридичних осіб (стаття 11 Конвенції).

У рамках реалізації Конвенції було прийнято також Керівні принципи щодо свободи об'єднань, затверджені Європейською комісією за демократію через право (Венеціанською комісією) 2014 року³.

Необхідно зазначити, що правові гарантії об'єднання підприємців, передбачені Конвенцією Міжнародної організації праці № 87 «Про свободу об'єднання», поширюються в Україні тільки на організації роботодавців⁴.

¹ <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4572-17>

² http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_004

³ <http://www.osce.org/uk/odihr/233076?download=true>

⁴ http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/993_125

02

КЕРІВНІ ПРИНЦИПИ СТВОРЕННЯ І ДІЯЛЬНОСТІ ОБ'ЄДНАНЬ

Принципи створення і діяльності об'єднань, визнані Венеціанською комісією, поширюються на БО, які не мають на меті одержання прибутку.

Ці принципи включають, зокрема:

- 1) Презумпцію законності створення, цілей і діяльності БО
- 2) Обов'язок держав-членів Ради Європи поважати, захищати і сприяти реалізації права на свободу об'єднання
- 3) Свободу членства та участі в БО
- 4) Свободу визначати сферу і види діяльності БО
- 5) Рівність перед законом і захист від дискримінації як БО, так і їх членів
- 6) Свободу вираження поглядів
- 7) Свободу шукати, одержувати і використовувати необхідні для БО ресурси
- 8) Належне і безстороннє виконання законодавства, державної політики та адміністративної чи судової практики щодо БО
- 9) Законність та обґрунтованість обмежень щодо створення, цілей і діяльності БО
- 10) Пропорційність санкцій щодо БО
- 11) Право на ефективний захист від порушень прав БО

Більшість указаних вище принципів наразі не мають прямих аналогій у національному законодавстві України, і їх реалізація потребує істотних змін також в адміністративній та судовій практиці. Наприклад, принципи створення і діяльності громадських об'єднань, які необхідно зазначати в статутах останніх, встановлюють лише, що БО діє на засадах законності, добровільності, самоврядності, вільного вибору території діяльності, рівності прав і відсутності майнового інтересу членів, прозорості, відкритості та публічності.

03

**ЗАСАДИ ПРАВОВОГО
РЕГУЛЮВАННЯ
БІЗНЕС-ОБ'ЄДНАНЬ.**

**МІЖНАРОДНІ
ДОГОВОРИ.**

**АКТИ
НАЦІОНАЛЬНОГО
ЗАКОНОДАВСТВА.**

Правове регулювання створення, діяльності та припинення БО в Україні здійснюється на підставі:

- 1) актів національного законодавства (у тому числі міжнародних договорів);
- 2) статуту БО;
- 3) внутрішніх нормативних актів БО (наприклад, етичних правил, положень про членство, про відокремлені підрозділи тощо);
- 4) договорів між БО та її учасниками, іншими БО або третіми особами;
- 5) правових звичаїв, що не суперечать актам законодавства або договорам (можуть бути неписаними або писаними, як ІНКОТЕРМС).

До актів національного законодавства включаються, зокрема: Конституція України; кодекси та інші закони України; укази Президента України; декрети і постанови Кабінету Міністрів України. Нормативно-правові акти інших органів виконавчої влади є актами законодавства у випадках і в межах, установлених в указаних вище актах.

Міжнародні договори України, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, є частиною національного законодавства. Положення міжнародних договорів (наприклад, конвенції Міжнародної організації праці) мають вищу силу порівняно з актами національного законодавства.

У статутах БО необхідно зазначити, що об'єднання діє на підставі Конституції України, Цивільного кодексу України (далі – ЦК) або Господарського кодексу України, спеціального закону (як-от Закону України «Про громадські об'єднання»), інших актів законодавства України, а також статуту БО.

04

ОРГАНІЗАЦІЙНО- ПРАВОВІ ФОРМИ БІЗНЕС-ОБ'ЄДНАНЬ

Для створення, державної реєстрації та діяльності БО важливим є належний вибір і зазначення в статуті організаційно-правової форми організації.

Чинний з 01.01.2015 р. Статистичний класифікатор організаційних форм суб'єктів економіки затверджено Наказом Державної служби статистики України від 29.09.2014 р. № 271⁵. Станом на грудень 2016 року цей класифікатор виділяє такі організаційно-правові форми для юридичних осіб, які можуть об'єднувати суб'єктів господарської діяльності на засадах членства та одержувати статус неприбуткових організацій відповідно до Податкового кодексу (далі – ПК), табл. 1 (у таблиці виділено неприбуткові організації, які мають код за вищезазначеним класифікатором).

Втім, необхідно зазначити, що БО можуть створюватися також як екстериторіальні організації, що діють на підставі міжнародних договорів України.

Прикладом організації такої форми може бути Німецько-Українська промислово-торговельна палата, в договорі про створення якої⁶ прямо вказано, що вона не має статусу торгово-промислової палати відповідно до спеціального закону України і не має на меті одержання прибутку.

Вибір конкретної організаційно-правової форми БО залежить від бажаного складу учасників та указаних вище особливостей правового регулювання. Наприклад, фізичні особи-підприємці можуть засновувати громадські та професійні організації. Юридичні особи можуть засновувати громадські спілки, саморегульвні організації, господарські асоціації та інші об'єднання юридичних осіб. Решта видів організаційно-правових форм може мати змішаний склад засновників, а членами громадської спілки після її державної реєстрації можуть бути і фізичні особи-підприємці, якщо це передбачено статутом громадської спілки.

⁵ http://www.ukrstat.gov.ua/klasf/st_kls/op_skof_2016.htm

⁶ <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1027-19>

Таблиця 1

Особливості правового регулювання створення, діяльності та припинення неприбуткових організацій за організаційно-правовими формами

Організаційно- правова форма (коди СКОФ)	Спеціальні акти законодавства України	Особливості правового регулювання
Громадські організації (код 815)	<p>Про громадські об'єднання http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/4572-17</p> <p>Цивільний кодекс України http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/435-15</p>	<p>Добровільне об'єднання дієздатних фізичних осіб, які перебувають на території України на законних підставах, для здійснення та захисту прав і свобод, задоволення суспільних інтересів. Мінімальна кількість членів (учасників) – дві особи. Можуть діяти без статусу юридичної особи після припинення об'єднання. Об'єднання зі статусом юридичної особи можуть мати всеукраїнський статус, що дає право на державну підтримку, за наявності осередків у більшості областей України. Можуть самостійно здійснювати підприємницьку діяльність, якщо це передбачено їх статутами для реалізації статутних завдань. Закон визначає обмеження щодо найменувань та підстави заборони громадських організацій</p>
Жіночі громадські організації	<p>Про громадські об'єднання http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/4572-17</p> <p>Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2866-15</p>	<p>Створюються з метою забезпечення рівних прав і можливостей жінок, гендерної рівності, запобігання дискримінації за ознакою статі, дотримання міжнародних стандартів і зобов'язань України у цих сферах. Беруть участь у реалізації державних і регіональних програм, здійсненні гендерно-правової експертизи</p>
Молодіжні громадські організації	<p>Про громадські об'єднання http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/4572-17</p> <p>Про молодіжні та дитячі громадські організації http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/281-14</p>	<p>Об'єднання фізичних осіб віком від 14 до 35 років, метою яких є захист та задоволення законних спільних інтересів. Особи старшого віку мають становити не більше 10% загальної кількості членів організації або 1/3 членів її керівних органів. Засновниками можуть бути фізичні особи, які досягли 14-річного віку. Місцеві бюджети включають видатки на фінансування програм молодіжних організацій. Державний бюджет включає видатки на фінансування державних цільових програм, що стосуються молоді. Організації залучаються до обговорення і розробки державної політики щодо молоді</p>

Розділ 4: Організаційно-правові форми БО

Організаційно-правова форма (коди СКОФ)	Спеціальні акти законодавства України	Особливості правового регулювання
Громадські об'єднання трудових мігрантів, утворені за кордоном	Про громадські об'єднання http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/4572-17 Про зовнішню трудову міграцію http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/761-19	Створюються фізичними особами, які перебувають за кордоном. Об'єднання мають право здійснювати діяльність на території України згідно з законодавством України. Можуть співпрацювати з центральними та місцевими органами виконавчої влади та міжнародними неурядовими організаціями
Громадські спілки (код 820)	Про громадські об'єднання http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/4572-17	Засновниками можуть бути юридичні особи приватного права, у тому числі громадські об'єднання зі статусом юридичної особи; членами після державної реєстрації можуть бути також фізичні особи старші 18 років. Засновниками не можуть бути юридичні особи приватного права, єдиним засновником яких є одна і та сама особа, політичні партії, а також юридичні особи, щодо яких прийнято рішення щодо їх припинення або які перебувають у процесі припинення. Припинення спілки не має наслідком припинення юридичних осіб – її членів. На громадські спілки поширюється решта прав та обов'язків громадських організацій
Філії (інші відокремлені підрозділи) (код 610)	Цивільний кодекс України http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/435-15 Про громадські об'єднання http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/4572-17	Відокремлені підрозділи не є юридичними особами, крім осередків всеукраїнських громадських організацій, зареєстрованих до 01.04.2011 року. Такі осередки розташовані поза місцезнаходженням всеукраїнської громадської організації і здійснюють всі або частину її функцій. Рішення про зміну статутів (положень) і припинення осередків, місцезнаходження і складу їх керівних органів приймаються згідно з законом «Про громадські об'єднання». правонаступниками активів осередків є всеукраїнські громадські об'єднання

Організаційно-правова форма (коди ЄКОФ)	Спеціальні акти законодавства України	Особливості правового регулювання
Благодійні організації (код 845)	<p>Про благодійну діяльність та благодійні організації http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/5073-17 Цивільний кодекс України http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/435-15</p>	<p>Створюються дієздатними фізичними та / або юридичними особами приватного права. Основною метою є благодійна діяльність в одній чи кількох сферах, визначених законом. До сфер благодійної діяльності включено, зокрема: розвиток міжнародної співпраці України; стимулювання економічного зростання і розвитку економіки України, окремих регіонів і підвищення конкурентоспроможності України; сприяння здійсненню державних, регіональних, місцевих та міжнародних програм, спрямованих на поліпшення соціально-економічного становища в Україні. Організації самостійно визначають бенефіціарів, строки і форми благодійної діяльності. Адміністративні витрати не повинні перевищувати 20% річного доходу. Можуть створювати спілки та інші об'єднання</p>
Благодійні товариства	<p>Про благодійну діяльність та благодійні організації http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/5073-17</p>	<p>Мінімальна кількість засновників – дві особи. Можуть мати інших учасників. Вищим керівним органом є загальні збори або, за наявності лише одного учасника, рішення приймаються ним одноосібно і оформлюються письмово. Наглядова рада може не створюватися, якщо учасників не більше десяти, а її члени не можуть бути членами виконавчого органу</p>
Саморегульвні організації (код 750)	<p>Про банки і банківську діяльність http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2121-14 Про цінні папери та фондовий ринок http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3480-15 Про фінансові послуги та державне регулювання фінансових послуг http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2664-14 Про організацію формування та обігу кредитних історій http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2704-15</p>	<p>Саморегульвна організація – це неприбуткове об'єднання фінансових установ, створене з метою захисту інтересів своїх членів та інших учасників ринків фінансових послуг та якому делегуються відповідними державними органами, що здійснюють регулювання ринків фінансових послуг, повноваження щодо розроблення і впровадження правил поведінки на ринках фінансових послуг та / або сертифікації фахівців ринку фінансових послуг</p>

Розділ 4: Організаційно-правові форми БО

Організаційно-правова форма (коди СКОФ)	Спеціальні акти законодавства України	Особливості правового регулювання
Інші професійні організації та об'єднання (код 741)	<p>(перелік законів орієнтовний)</p> <p>Про нотаріат http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3425-12</p> <p>Про аудиторську діяльність http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3125-12</p> <p>Про архітектурну діяльність http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/687-14</p> <p>Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2658-14</p> <p>Про оцінку земель http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1378-15</p> <p>Про землеустрій http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/858-15</p> <p>Про сільськогосподарську дорадчу діяльність http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1807-15</p>	<p>До цієї групи належать неприбуткові, неурядові та незалежні професійні організації, що об'єднують підприємства та фахівців певної галузі (професійні організації журналістів, бухгалтерів та аудиторів, юристів тощо).</p> <p>Спеціалісти за визначеним законом фаховим напрямом мають бути членами принаймні однієї професійної організації. Закони встановлюють мінімальну кількість членів таких організацій та вимоги до освіти перших. Професійні організації здійснюють сертифікацію або професійну атестацію спеціалістів за певним фаховим напрямом і ведуть реєстри осіб, які мають право здійснювати відповідну професійну діяльність. Встановлюють стандарти діяльності та накладають стягнення за їх порушення, в т. ч. зупинення права здійснювати відповідну професійну діяльність</p>
Організації роботодавців (код 850)	<p>Про організації роботодавців, їх об'єднання, права і гарантії їх діяльності http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/5026-17</p> <p>Про соціальний діалог в Україні http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2862-17</p>	<p>Похідні назви від «організації роботодавців» можуть використовувати лише організації, створені згідно з першим зазначеним законом. Такі організації мають на меті представництво і захист прав та законних інтересів роботодавців, у тому числі у сфері соціального діалогу, беруть участь в укладанні національних, галузевих і територіальних угод. Не ведуть господарської діяльності безпосередньо, за винятком отримання пасивних доходів. Можуть створюватися за галузевою ознакою. Мають місцевий, обласний або всеукраїнський статус залежно від визначеної законом мінімальної кількості учасників. Закон також визначає критерії визнання організацій репрезентативними</p>

Організаційно-правова форма (коди ЄОФ)	Спеціальні акти законодавства України	Особливості правового регулювання
Торгово-промислові палати (код 770)	Про Торгово-промислові палати в Україні http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/671/97-%D0%B2%D1%80	Добровільні об'єднання юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців (ФОП), а також їхніх об'єднань для створення сприятливих умов підприємницької діяльності. Мають виключні права на використання в назвах слів «торгово-промислова палата», «торгова палата» або «промислова палата». У межах регіону створюється лише одна палата; мінімальна кількість засновників – 50 осіб. Торгово-промислова палата України здійснює представницькі та координаційні функції щодо інших палат, у тому числі в Міжнародній торговій палаті та інших міжнародних організаціях підприємців, а також засвідчує форс-мажорні обставини. Палата може здійснювати визначену законом підприємницьку діяльність в обсязі, необхідному для виконання статутних завдань. Прибутки спрямовуються на виконання статутних завдань і не підлягають розподілу між учасниками
Асоціації (код 510)	Господарський кодекс http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/436-15	Договірне об'єднання фінансових та матеріальних ресурсів учасників, створене з метою постійної координації їх господарської діяльності та для задоволення переважно господарських потреб шляхом централізації однієї або кількох виробничих та управлінських функцій. У статуті має бути зазначено, що об'єднання є господарською асоціацією. Не має права втручатися у господарську діяльність учасників. За рішенням учасників асоціація може бути уповноважена представляти їх інтереси у відносинах з органами влади, іншими підприємствами та організаціями
Інші об'єднання юридичних осіб (код 790)	Господарський кодекс http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/436-15	Ця група охоплює союзи, спілки, асоціації підприємців та інші подібні об'єднання юридичних осіб

Розділ 4: Організаційно-правові форми БО


Організаційно-правова форма (коди СКОФ)	Спеціальні акти законодавства України	Особливості правового регулювання
Обслуговуючі кооперативи (код 320)	<p>Про кооперацію http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1087-15</p>	<p>Об'єднання фізичних та / або юридичних осіб для надання послуг переважно членам кооперативу (вартість послуг іншим особам може становити до 20% річного обороту). Мають на меті задоволення особистих потреб членів шляхом участі у спільній господарській діяльності, користування послугами і майном кооперативу, сплати пайових та інших внесків. Кооперативи поділяють між членами ризики, доходи і витрати, сприяють їх самоорганізації та самоконтролю. Сплачують кооперативні виплати як частину доходу, розподілену пропорційно участі в господарській діяльності. Майно, крім неподільного фонду, при ліквідації розподіляється між членами. Мінімальна кількість членів – три особи старші 16 років. Можуть мати асоційованих членів. Кооперативні об'єднання діють на підставі установчих договорів або статутів</p>
Обслуговуючі сільсько-господарські кооперативи (код 350)	<p>Про кооперацію http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1087-15</p> <p>Про сільськогосподарську кооперацію http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/469/97-%D0%B2%D1%80</p> <p>Наказ Мінагрополітики від 30.10.2013 р. № 643 Про затвердження Примірних правил внутрішньогосподарської діяльності сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу http://minagro.gov.ua/ministry?nid=10089</p>	<p>Об'єднання фізичних та / або юридичних осіб для надання послуг, спрямованих на зменшення витрат та / або збільшення доходів від їх сільськогосподарської діяльності. На відміну від інших кооперативів, кооперативні виплати тут – це повернення членам кооперативу частини попередньо надлишково сплаченої вартості наданих послуг (тільки своїм членам) щодо їх фактичної вартості. Не є власниками сільськогосподарської продукції. Поділяються на заготівельно-збутові, постачальницькі, переробні, сервісні та багатофункціональні. Розмір пайових внесків пропорційний до запланованого обсягу і вартості послуг. Примірні правила розробляються Мінагрополітики. Кооперативні об'єднання діють на тих саме засадах, що і кооперативи.</p>
Інші організаційно-правові форми (код 995)	Не визначено	Дозволяються як виняток у випадку неможливості включити юридичну особу до вказаних вище організаційно-правових форм

05


**ВИМОГИ
ДО НАЙМЕНУВАННЯ
БІЗНЕС-ОБ'ЄДНАНЬ**

Часто доводиться чути: «Як яхту назвемо, так вона і пливтиме». У випадку БО треба бути особливо уважним до вибору найменування та порядку його зміни. БО повинне мати повне найменування, яке включає організаційно-правову форму та власну назву об'єднання.


У ВЛАСНИХ НАЗВАХ БО ЗАБОРОНЯЄТЬСЯ ВИКОРИСТОВУВАТИ:

 01


найменування державних органів, органів АР Крим, або органів місцевого самоврядування

 02

історичні державні найменування, перелік яких затверджено Розпорядженням КМУ № 479-р від 06.07.2016 р.⁷

 03

символіку комуністичного та / або націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів, заборона використання якої встановлена Законом України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки»⁸

 04

терміни, абрєвіатури, похідні терміни, заборона використання яких передбачена законом

¹ <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/479-2016-%D1%80>

² <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/317-19>



Проте, згідно з п. 4 Перехідних і прикінцевих положень до Закону України «Про громадські об'єднання», перереєстрація громадських організацій, зареєстрованих до 01.01.2013 р., не вимагається, а привести свої статuti у відповідність до нового закону, зокрема, щодо повного найменування, громадські організації повинні до 01.01.2018 р.⁹

Крім того, громадські організації не мають права використовувати у своїх власних назвах слова «державний», «комунальний», «міністерство», «агентство» (але не «агенція!»), «служба», «інспекція», «комітет», «адміністрація», «прокуратура», «суд». Також власна назва громадської організації не може містити назву іншої громадської організації протягом трьох років після набрання законної сили рішенням суду про заборону останньої.

Забороняється використання найменування громадського об'єднання фізичними та юридичними особами, які не належать до цього громадського об'єднання, без згоди такого громадського об'єднання для цілей, не пов'язаних з його діяльністю.

⁹ <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4572-17>

Наявність скороченого найменування не є обов'язковою. Скорочене найменування також не повинно вказувати організаційно-правову форму, хоча використання аббревіатури (наприклад, «ГО» замість «громадська організація») дозволяється.

Повне і скорочене найменування БО, а також їх зміни повинні затверджуватися вищим керівним органом окремим рішенням (наприклад, пункт у протоколі загальних зборів).

У заяві про державну реєстрацію може вказуватися повне та, за наявності, скорочене найменування БО українською та англійською мовами. Найменування БО іншими мовами може бути вказано в статуті, але не в заяві про державну реєстрацію.

06

ЦІЛІ, ЗАВДАННЯ І НАПРЯМИ ДІЯЛЬНОСТІ БІЗНЕС-ОБ'ЄДНАНЬ

Цілі, завдання і напрями діяльності БО регулюються як актами законодавства, так і статутами об'єднань.

Якщо для торгово-промислових палат цілі, завдання і напрями діяльності регулюються спеціальним законом, то громадським організаціям та БО інших організаційно-правових форм закони встановлюють лише обмеження щодо статутних цілей, завдань і напрямів.

У статуті БО треба зазначити, що воно створене відповідно до спеціального закону або Цивільного чи Господарського кодексів для досягнення мети, визначеної статутом. БО, яке має намір отримати або підтвердити статус неприбуткової організації, повинно також зазначити в статуті, що воно є неприбутковою організацією відповідно до законодавства України.

Для неприбуткових організацій – з метою контролю за цільовим використання коштів та інших активів – важливим є закритий перелік статутних завдань і напрямів діяльності та пряма вказівка, що вони здійснюють указану діяльність без мети одержання прибутку.

Цілями громадських організацій є здійснення та захист прав і свобод, задоволення законних інтересів (зокрема, економічних та соціальних) своїх учасників або суспільних інтересів в указаних у статуті сферах.

Для підтвердження статусу неприбуткової організації БО до 01.01.2017 р. зобов'язані зареєструвати зміни своїх статутів для приведення їх у відповідність до п. 133.4 Податкового кодексу України.

Зокрема, такі зміни повинні передбачати таке:

1. БО створено і діє на підставі спеціального закону, що регулює діяльність юридичних осіб відповідної організаційно-правової форми;
2. БО не має на меті одержання прибутку і не розподіляє одержані доходи (прибутки) або їх частини серед засновників, учасників, працівників (крім оплати їх праці, нарахування єдиного соціального внеску), членів органів управління БО та інших пов'язаних з ними осіб;
3. Доходи (прибутки) БО використовуються виключно для фінансування видатків на його утримання, реалізації мети, завдань і напрямів діяльності, визначених статутом;
4. Активи БО, що залишилися після розрахунків із кредиторами організації, передаються одній чи кільком неприбутковим організаціям відповідного виду або зараховуються до доходу бюджету.

Для громадських організацій також рекомендується зазначити, що вони зберігають інформацію та документацію про свою діяльність відповідно до вимог законодавства і здійснюють заходи контролю щодо забезпечення цільового використання майна і доходів (прибутків).

Рекомендується вказати у статуті перелік напрямів діяльності для досягнення мети і виконання статутних завдань БО у порядку, встановленому законодавством, а саме:

- 1) укладати договори, виступати учасником цивільно-правових відносин, набувати майнові та немайнові права
- 2) надавати інформаційну, консультаційну, правову та іншу нефінансову і фінансову допомогу своїм членам та іншим особам, необхідну для виконання статутних завдань
- 3) брати участь у розробці та реалізації місцевих, державних (національних) та міжнародних програм і проєктів, пов'язаних із виконанням статутних завдань

4)	встановлювати і розвивати міжнародні зв'язки, співпрацю та обмін досвідом
5)	бути учасником угод про співпрацю, громадських спілок, асоціацій та інших добровільних об'єднань, що сприяють виконанню статутних завдань БО
6)	отримувати й надавати кошти і майно (у тому числі добровільні внески, пожертви, гранти, субгранти, гуманітарну, технічну, цільову безповоротну та іншу благодійну допомогу) для виконання своїх статутних завдань
7)	надавати організаційну, іншу нефінансову та фінансову підтримку іншим членським БО та надавати допомогу в їх створенні
8)	засновувати у встановленому законом порядку засоби масової інформації, бути суб'єктом видавничої справи без мети одержання прибутку, засновувати підприємства, товариства, організації та установи (заклади) для виконання статутних завдань
9)	організовувати самостійно або спільно з державними органами, іншими громадськими об'єднаннями й іноземними партнерами обмін делегаціями, організовувати і брати участь у конференціях, семінарах та інших просвітніх, освітніх, наукових і благодійних заходах, а також мирних зібраннях та інших масових заходах, що стосуються статутних завдань БО і проводяться в Україні та за її межами;
10)	проводити спільно з державними органами, іншими БО, іноземними організаціями дослідження відповідно до напрямів своєї діяльності, публікувати їх результати
11)	брати участь у здійсненні державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності
12)	проводити заходи рекламного характеру відповідно до мети та завдань БО
13)	бути суб'єктом інформаційних правовідносин, пропагувати ідеї, мету, завдання, найменування і символіку БО, проводити заходи рекламного характеру у відповідності до мети та завдань БО

07

**ПРАВОВИЙ СТАТУС
БІЗНЕС-ОБ'ЄДНАНЬ.**

**ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ
ТА ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ
СТАТУСИ БІЗНЕС-
ОБ'ЄДНАНЬ.**

БО, як правило, створюються за галузевою чи територіальною ознакою та об'єднують суб'єктів господарювання у певній галузі або у суміжних галузях.

Якщо законом не встановлено інше (як у випадку торгово-промислових палат), кількість БО, що створюються і діють в одній і тій самій галузі та / або адміністративно-територіальній одиниці, не обмежується.

Для торгово-промислових палат територіальний статус встановлюється законом. На території адміністративно-територіальної одиниці може діяти тільки одна торгово-промислова палата.

Інші організаційно-правові форми БО вказують і підтверджують свій територіальний статус у випадках, встановлених спеціальними законами і статутами. Наприклад, організації роботодавців можуть мати місцевий, обласний, республіканський (АР Крим) або всеукраїнський статус.

Громадські організації діють згідно з принципом вільного вибору території діяльності. Якщо територія діяльності в статуті не вказана, це означає, що організація може діяти на всій території України. Доцільно указати право створення відокремлених підрозділів на території України та / або іноземних держав.

Адреса (місцезнаходження) постійно діючого керівного органу БО та її зміни вказуються в заявах про державну реєстрацію. Вимоги вказувати місцезнаходження безпосередньо в статуті закони про громадські організації не містять. За відсутності установлених законом підстав для згадки місцезнаходження в статуті рекомендується не включати ці дані, щоб не реєструвати зміни до статуту щоразу при зміні адреси БО.

Якщо право створення відокремлених підрозділів у статуті вказано, необхідно включити розділ про їх створення і діяльність.

Якщо БО не планує одержувати або підтверджувати всеукраїнський статус, діяльність на території інших адміністративно-територіальних одиниць може здійснюватися на підставі інших документів (договорів доручення, комерційного представництва, приєднання, спеціальних довіреностей, меморандумів про співпрацю з іншими БО тощо).

ПІДТВЕРДЖЕННЯ ВСЕУКРАЇНСЬКОГО СТАТУСУ БІЗНЕС-ОБ'ЄДНАНЬ

Громадські об'єднання, організації роботодавців та їх об'єднання мають право підтвердити свій всеукраїнський статус або відмовитися від такого статусу добровільно.



Для підтвердження статусу громадської організації необхідно внести до Єдиного державного реєстру (далі – ЄДР) відомості про відокремлені підрозділи в більшості адміністративно-територіальних одиниць України (не менше 14 областей та / або міста Київ і Севастополь).

Територіальне управління юстиції має право скасувати всеукраїнський статус громадської організації, якщо в ЄДР та Реєстрі громадських формувань немає відомостей про відокремлені підрозділи громадської організації в більшості адміністративно-територіальних одиниць України.

Треба зазначити, що підтвердження або скасування всеукраїнського статусу має наслідком одержання або припинення права отримувати державну підтримку та (у випадках, визначених законом) брати участь у державних заходах або консультативно-дорадчих органах, учасниками яких можуть бути громадські організації з усеукраїнським статусом.

У разі виявлення у громадського об'єднання, що підтвердило свій всеукраїнський статус, меншої кількості відокремлених підрозділів, ніж 14, Реєстратор надає (надсилає рекомендованим листом з повідомленням про вручення) громадському об'єднанню письмове повідомлення про наявність підстав для втрати громадським об'єднанням всеукраїнського статусу і вносить до ЄДР запис про направлення такого повідомлення.

Протягом 60 днів після отримання письмового повідомлення про наявність підстав для втрати громадським об'єднанням всеукраїнського статусу через меншу, ніж 14, кількість відокремлених підрозділів громадського об'єднання за даними ЄДР територіальне управління юстиції приймає рішення про втрату громадським об'єднанням всеукраїнського статусу та вносить до Єдиного державного реєстру відповідний запис. Копія рішення надається (надсилається рекомендованим листом) громадському об'єднанню не пізніше наступного дня після його прийняття.

08

**ЧЛЕНИ ТА УЧАСНИКИ
БІЗНЕС-ОБ'ЄДНАНЬ.
ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ
УЧАСНИКІВ.**

**ОБМЕЖЕННЯ
І ПРИПИНЕННЯ
ЧЛЕНСТВА.**

**КІНЦЕВІ БЕНЕФІЦІАРНІ
ВЛАСНИКИ
(КОНТРОЛЕРИ)
БІЗНЕС-ОБ'ЄДНАНЬ.**

Членами БО можуть бути фізичні особи-підприємці, крім випадків, визначених законом для окремих організаційно-правових форм, як-от господарських асоціацій. У статутах БО, переважно громадських організацій, часто вказується можливість колективного членства, зокрема для трудових колективів окремих суб'єктів господарської діяльності. Рекомендується виключити подібні положення зі статутів, оскільки право юридичних осіб бути засновниками або членами громадських об'єднань уже визнано національним законодавством.

Право на участь у кількох БО не обмежується законодавством щодо громадських об'єднань та асоціацій підприємств. Втім, такі обмеження можуть встановлюватися статутами відповідних БО. Наприклад, учасники БО можуть брати на себе статутні зобов'язання не бути засновниками, учасниками (членами) або посадовими особами інших БО, що діють в тій самій галузі та в тій самій адміністративно-територіальній одиниці протягом певного строку після припинення членства в БО, статут якої встановлює таке обмеження.

Законодавство України не регулює ведення реєстрів членів БО або інших засобів обліку учасників відповідних організацій, на відміну, скажімо, від акціонерних товариств. Тому в статутах БО рекомендується вказати, який орган чи посадова особа відповідають за такий облік та визначають умови доступу учасників БО та третіх осіб до даних про учасників.

Захист учасників трудових правовідносин на підставі їх належності або неналежності до громадських об'єднань прямо передбачено статтею 8-1 чинного Кодексу законів про працю України. Члени БО, як правило, мають право:

- 1) брати участь у статутній діяльності та заходах
- 2) брати участь у загальних зборах, обирати та бути обраними до керівних органів

3)	вносити пропозиції, заяви та скарги на розгляд керівних органів
4)	отримувати інформацію та пояснення щодо діяльності БО, мати доступ до її фінансових та інших звітів
5)	добровільно припиняти членство

Обов'язки членів БО можуть істотно відрізнятись залежно від цілей організації та вимог спеціальних законів. Проте, як мінімум, рекомендується включити такі обов'язки членів:

- 1) дотримуватися статуту та етичних принципів БО;
- 2) брати участь у реалізації цілей БО;
- 3) утримуватися від діяльності, що може завдавати шкоду БО;
- 4) виконувати рішення, прийняті керівними органами;
- 5) дотримуватися вимог керівних органів БО щодо порядку й умов використання персональних даних та іншої інформації, яка є конфіденційною;
- 6) висловлюючи власну позицію з окремих питань, застерігати, що вона не є позицією БО.

Рекомендується надавати виконавчому органу право виключення учасників БО за неодноразове порушення статуту, невиконання рішень вищого керівного органу, неучасті в засіданнях вищого керівного органу та / або діяльності БО протягом тривалого строку (не менше 12–18 місяців), за вчинення дій, несумісних зі статутом, а також за дії, що завдають майнової або немайнової шкоди.

Не рекомендується окремо виділяти заборгованість з членських або інших внесків учасників як підставу для виключення. Проте

доцільно зупиняти до погашення такими учасниками заборгованості перед організацією їх права щодо:

- 1) участі з правом ухвального голосу в загальних зборах та інших керівних органах БО
- 2) користування активами або послугами БО
- 3) укладання нових договорів з БО
- 4) виконання представницьких функцій щодо БО

Як підстави припинення членства рекомендується вказати, зокрема, набрання чинності судовими рішеннями про визнання члена БО померлим, безвісно відсутнім або недієздатним, або встановлення інших обмежень щодо реалізації права на участь у громадських організаціях. Перебування юридичної особи в процесі припинення також рекомендується вказати як підставу припинення членства, адже членство в громадських об'єднаннях належить до так званих особистих немайнових прав і не може успадковуватись або передаватися в інший спосіб без згоди і об'єднання, і правонаступника. Крім того, для юридичних осіб – правонаступників можуть виникати колізії з БО у сфері статутних завдань і видів діяльності.

Кінцевий бенефіціарний власник (контролер) визначається відповідно до Закону України «Про запобігання легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення». Згідно з цим законом, громадські формування, торгово-промислові палати, а також інші БО, членами яких є фізичні особи та які управляються цими особами, не мають контролерів, а отже, не повинні вказувати відомості про них у заявах про державну реєстрацію та ЄДР. Для решти БО такими контролерами визнають осіб, які, зокрема, мають не менше 25% голосів у керівних органах безпосередньо або разом із пов'язаними особами.

09

**ОРГАНИ УПРАВЛІННЯ
БІЗНЕС-ОБ'ЄДНАНЬ.
ДОПОМІЖНІ ОРГАНИ.
ПРОФЕСІЙНИЙ
РОЗВИТОК У
БІЗНЕС-ОБ'ЄДНАННЯХ.**

Структура органів управління БО визначається як актами законодавства, так і статутами організацій.

Для непідприємницьких товариств встановлено обов'язок мати вищий керівний орган (загальні збори учасників або їх представників) та колегіальний або одноосібний виконавчий орган (правління, дирекція тощо).

У статутах БО доцільно визначити загальне право створювати і припиняти інші постійні й тимчасові органи за напрямками діяльності БО, затверджувати положення про ці органи, обирати, призначати, заміщати і відкликати членів цих органів. Це дозволить не реєструвати зміни до статутів щоразу, коли виникне потреба змінити склад або повноваження органів, що не регулюються законодавством (ревізійні комісії, експертні чи наглядові ради, непостійні третейські суди тощо).

Рекомендується встановити періодичність засідань вищого керівного органу не рідше одного разу протягом календарного року.

Законодавство не забороняє делегувати право голосу іншим учасникам об'єднання в порядку, встановленому статутом БО.

У випадку посилань у статутах на внутрішні нормативні документи (положення про членство, етичні кодекси чи стандарти поведінки тощо) необхідно вказати, які саме керівні органи мають право затверджувати такі внутрішні документи і зміни до них.

Стаття 99 Цивільного кодексу вказує, що загальні збори непідприємницьких товариств мають створити виконавчий орган, назвою якого може «правління», «дирекція» тощо. Отже, оскільки закон про громадські організації не встановлює спеціальних положень щодо органів управління, то директор буде виконавчим органом, якщо його призначають і звільняють загальні збори. Слід уточнити,

який саме орган має призначати директора (котрий виконує, власне, адміністративні функції).

Додамо, що «керівником» БО може бути ОДНА фізична особа, і її дані треба вказати в заяві. Буде це директор чи голова правління або президент, або якась інша посадова особа, саме він / вона діятиме від імені організації без доручення.

Щодо дозволу правління на значні правочини (від 10% до 50% вартості активів БО), це можна включити до статуту, але краще визначити у гнучкіших одиницях (мінімальних зарплатах, неоподаткованих мінімумах тощо).

КЕРІВНИК ОРГАНІЗАЦІЇ

Керівником БО може бути як виборна посадова особа, так і найманий працівник залежно від структури управління та фінансових можливостей організації.



Фізичні особи-підприємці, які є платниками єдиного податку, не можуть надавати послуги з управління підприємствами.

Щодо членів органів управління (крім керівника), наразі відсутні офіційні роз'яснення ДФС. Згідно з п. 165.1.4 Податкового кодексу, не включається до сукупного оподаткованого доходу сума виплат чи відшкодувань (крім заробітної плати чи інших виплат та відшкодувань за цивільно-правовими договорами), що здійснюються з урахуванням пункту 170.7 статті 170 ПК неприбутковими організаціями (крім кредитних спілок та інших небанківських фінансових установ) України на користь отримувачів таких виплат, крім будь-яких виплат або відшкодувань членам керівних органів таких організацій та пов'язаним з ними фізичним особам.



БО можуть зазнати санкцій (від переходу до щоквартальної сплати податку на прибуток у звітному році до виключення з Реєстру неприбуткових організацій у наступному році), якщо сплачують кошти за цивільно-правовими договорами, які не відповідають кошторису на утримання неприбуткової організації (пункт 2.3 Звіту про використання доходів (прибутків) неприбуткової організації) або видаткам на реалізацію цілей, завдань і напрямів діяльності, визначених їх статутами, на користь своїх:

- ▶ засновників (дані можна перевірити в ЄДР);
- ▶ членів (як правило, дані отримують шляхом фактичних перевірок, тобто співбесід із фізичними особами та їх свідчень);
- ▶ працівників (Державна фіскальна служба (далі – ДФС) має всі необхідні дані від організацій та їх банків).

Втім, компенсаційні витрати на відрядження членам керівних органів визнаються цільовим використанням коштів (підзвітні суми відповідно до статті 170 ПК). З іншого боку, необхідно зважати на те, що відшкодування витрат на відрядження, не пов'язані зі статутними завданнями або напрямками діяльності БО, може визнаватися розподілом прибутку.

Заходи професійного розвитку в БО включають проведення атестації працівників, формальне і неформальне навчання для підвищення кваліфікації. Від учасників заходів професійного розвитку БО (працівники, учасники, посадові особи) рекомендується вимагати збереження конфіденційності інформації про об'єднання та його учасників, а також персональних даних. Оскільки учасниками БО є суб'єкти господарської діяльності, рекомендується розглянути включення статті про заборону конкуренції з об'єднанням до трудових або цивільно-правових угод протягом трьох років після припинення зайнятості (сюди входить також участь як засновника, посадової особи чи консультанта в об'єднаннях, що виконують аналогічні види діяльності).

10

**ПРИЙНЯТТЯ
РІШЕНЬ КЕРІВНИМИ
ОРГАНАМИ БІЗНЕС-
ОБ'ЄДНАНЬ.**

**ПРОЦЕДУРИ
ГОЛОСУВАННЯ.**

**ВНЕСЕННЯ ЗМІН
ДО УСТАНОВЧИХ
ДОКУМЕНТІВ.**

**РЕКОМЕНДОВАНІ
ВНУТРІШНІ
ДОКУМЕНТИ.**

Статуту БО повинні визначати *періодичність* засідань їх керівних органів. Як правило, загальні збори мають проводитися щороку, якщо інший орган не уповноважений затверджувати звіти БО.

Для скликання позачергових загальних зборів необхідне рішення виконавчого органу або письмова вимога певної кількості його членів, або не менше 10% загальної кількості членів БО. Щодо інших керівних органів, то рекомендується вказати у статуті, що їх засідання скликаються керівником органу за необхідності, але передбачити право членів такого керівного органу вимагати скликання засідань або письмових опитувань.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КВОРУМУ

БО з численним складом учасників часто стикаються з проблемами забезпечення кворуму (як правило, простої чи переважної більшості учасників) на засіданнях вищого керівного органу.

Одним із засобів забезпечення кворуму може бути делегування права ухвального голосу іншій особі або іншому учаснику БО. Проте подібні положення уможливають істотні зловживання при прийнятті рішень, особливо якщо право голосу делегується керівнику БО чи іншій особі, яка може мати конфлікт інтересів. Рекомендується обмежити категорії учасників, яким може делегуватися право голосу, та / або загальну кількість голосів, що може бути делегована окремому учаснику.

Розвиток засобів комунікації перетворює особисту присутність учасників або їх представників на анахронізм, що частково враховується, зокрема, у пункті 5 частини першої статті 11 Закону України «Про громадські об'єднання», який дозволяє прийняття рішень із застосуванням засобів зв'язку. Якщо окремі члени керівного чи іншого органу письмово повідомили до початку засідання про неможливість взяти особисту участь у засіданні, вони мають право голосувати з використанням засобів зв'язку (телефон, електронна пош-

та, Інтернет тощо) одночасно з засіданням або, якщо це неможливо, протягом дня, коли відбувається засідання.

Зміни до статті 5 Закону України «Про громадські об'єднання», які вимагають припинення повноважень виборних посадових осіб громадських організацій не пізніше дати подання ними заяви про припинення членства в організації, створюють значні ризики для забезпечення кворуму в виконавчому органі та в інших керівних органах у випадку внутрішніх конфліктів, аж до неможливості забезпечення кворуму для проведення засідань.

Для цього рекомендується включати у статuti такі запобіжники:

- 1) вказувати в статуті кількість членів керівного органу як «не менше ніж X осіб» замість чіткого визначення їх граничної кількості;
- 2) якщо член керівного органу подає письмову заяву про припинення членства та / або повноважень або втрачає здатність виконувати обов'язки з інших причин, керівний орган більшістю голосів призначає (кооптує) нового члена на строк до кінця повноважень раніше обраного чи призначеного члена або до затвердження нового члена вищим керівним органом.

ГОЛОСУВАННЯ

Кваліфікована більшість голосів включає будь-яку вказану в статуті або у внутрішніх документах БО більшість голосів, що перевищує 50%. Наприклад, це можуть бути положення про прийняття окремих рішень більшістю у 60%, дві третини, 75% голосів або одностайно.

Не рекомендується вказувати у статутах БО право членів керівних органів утримуватися від участі в голосуванні. Також не рекомендується вказувати в статутах, особливо громадських організацій, положення про вирішальний голос будь-якого учасника або посадової особи у

випадку поділу голосів навпіл. Рішення, прийняті відповідно до таких положень, суперечать принципу рівності прав учасників неприбуткових організацій і, крім того, підлягають оскарженню в порядку цивільного судочинства протягом трьох років після їх прийняття. Відповідно до статті 98 ЦК України, рішення вищих керівних органів про затвердження статуту або змін до статуту, припинення (ліквідацію чи реорганізацію) БО, а також про відчуження не менше ніж 50% вартості його активів повинні прийматися не менше ніж 75% осіб, які мають право ухвального голосу, або їх належно уповноважених представників.

Для прийняття рішень про виборних посадових осіб рекомендується проводити голосування таємно, щоб уникнути психологічного впливу на учасників голосування. За цих умов часто застосовується, наприклад, рейтингове голосування. Для забезпечення «інституційної пам'яті» та запобігання указаним вище проблемам із кворумом рекомендується також передбачити ротацію частини складу керівного органу (наприклад, 1/3 членів виконавчого органу підлягає ротації кожні два роки).

Рекомендується вказати у статуті БО, що рішення про обрання або затвердження складу правління або інших постійних органів, а також про дострокове припинення повноважень цих органів приймаються тільки шляхом особистого таємного голосування, якщо попередні чергові або позачергові засідання вищого керівного органу рішенням не визначають рейтинговий або інший порядок голосування.

Залежно від конкретних потреб БО доцільно передбачити у статуті: право іноземців, інших нерезидентів або призначених ними представників бути членами керівних органів; право учасників керівних органів переобиратися обмежену чи необмежену кількість разів, у тому числі поспіль.



Практичні рекомендації щодо державної реєстрації змін до статутів БО та інших відомостей про БО в Єдиному державному реєстрі наведено у Додатку 1 до цього посібника.

11

**ДЖЕРЕЛА АКТИВІВ
(ДОХОДІВ) БІЗНЕС-
ОБ'ЄДНАНЬ.**

**ПОСЛУГИ
ДЛЯ ЧЛЕНІВ
І ПІДПРИЄМНИЦЬКА
ДІЯЛЬНІСТЬ.**

**ОСОБЛИВОСТІ
ОПОДАТКУВАННЯ
БІЗНЕС-ОБ'ЄДНАНЬ.**

У статуті доцільно вказати широкий перелік видів активів об'єднання. Зокрема, БО можуть мати право власності, інші речові права на рухоме і нерухоме майно, у тому числі споруди та приміщення, земельні ділянки, транспортні засоби, кошти в національній та іноземних валютах, корпоративні права, цінні папери, об'єкти права інтелектуальної власності, нематеріальні активи та будь-яке інше майно, що не заборонено законом та сприяє їх статутній діяльності.



Чинні положення Податкового кодексу не обмежують право неприбуткових організацій на звільнення від податку на прибуток підприємств закритим переліком видів доходів відповідно до організаційно-правової форми БО.

Нова форма Звіту про використання доходів (прибутків) неприбуткових організацій включає для БО як небюджетних неприбуткових організацій, зокрема, такі джерела доходів:

1)

кошти, майно і майнові права, одержані як безоплатні надходження, безповоротна фінансова допомога та / або добровільні пожертвування фізичних і юридичних осіб (у тому числі благодійна та гуманітарна допомога)

2)

вступні, членські та цільові внески учасників БО

3)

разові або періодичні безповоротні внески, відрахування учасників (членів) БО

4)

пасивні доходи відповідно до діючого законодавства України

5)

субсидії та дотації з державного і місцевих бюджетів, державних цільових фондів, технічна допомога

6)

доходи від продажу товарів, виконання робіт і надання послуг, які пропагують принципи та ідеї, задля захисту яких створено БО

- 7) вартість активів, отриманих у разі припинення іншої неприбуткової організації або іншої юридичної особи;
- 8) інші доходи, не заборонені законодавством і статутом БО.

Статути БО часто включають членські внески учасників до джерел доходів. Проте, встановлення їх розміру, періодичності та санкцій за несвоєчасну сплату має належати до компетенції вищого керівного органу, щоб уникнути розгляду численних скарг та необхідності реєструвати зміни до статутів після прийняття рішень про зміну розміру указаних внесків. За необхідності, у статуті можна вказати, що розмір членських внесків або подібних відрахувань має становити не менше ніж X мінімальних зарплат або інший змінний показник (наприклад, частка певних доходів або витрат члена БО). Крім того, власне БО часто є членами інших асоціацій або добровільних об'єднань. При цьому на членські внески БО на користь нерезидентів поширюється вимога пункту 141.4.2 Податкового кодексу утримувати податок на прибуток підприємств у розмірі 15% суми членського внеску, якщо інші умови не встановлено міжнародним договором України про усунення подвійного оподаткування.

Як зазначалося вище, у статуті необхідно зазначити, що доходи (прибутки) БО використовуються виключно для фінансування видатків на його утримання, реалізації мети, завдань і напрямів діяльності, визначених статутом

У частині третій статті 720 Цивільного кодексу вказано, що «підприємницькі товариства можуть укладати договір дарування між собою, якщо право здійснювати дарування прямо встановлено установчим документом дарувальника. Це положення не поширюється на право юридичної особи укладати договір пожертви». Отже, навіть якщо у статуті не вказано благодійну діяльність чи договори дарування, всі юридичні особи мають право надавати майно як пожертву для досягнення певної, наперед обумовленої мети іншим юридичним особам, територіальним громадам. Го-

ловне, щоб ця наперед обумовлена мета відповідала статутним завданням і цілям громадської організації.

Щодо підприємницької діяльності бізнес-об'єднань, стаття 21 Закону України «Про громадські об'єднання» вимагає від БО, які обрали організаційно-правову форму громадських організацій або громадських спілок, а також їх осередків зі статусом юридичних осіб, прямо зазначати у статуті право безпосередньо здійснювати підприємницьку діяльність для досягнення статутних цілей і завдань. Це положення створює колізію з визначенням громадського об'єднання як непідприємницького товариства, що не має на меті одержання прибутку. Очевидно, таке право важливе для тих громадських організацій, які обирають за основний інші види економічної діяльності за КВЕД, ніж діяльність громадських організацій (94.99 тощо), потребують ліцензій для здійснення певних видів господарської діяльності та не заінтересовані у включенні до Реєстру неприбуткових установ та організацій. Загальна кількість таких громадських організацій в Україні перевищує 1700 юридичних осіб. Втім, для БО, заінтересованих у збереженні чи одержанні статусу неприбуткових організацій, подібне положення в статуті наразі стане підставою для виключення або відмови у включенні до Реєстру.

Не рекомендується включати у статuti БО положення про здійснення підприємницької діяльності через підприємства (товариства), засновниками яких є відповідні БО. Адже, відповідно до статті 167 ГК, володіння корпоративними правами (акції, інші частки статутного або складаного капіталу) як таке не визнається підприємницькою діяльністю, якщо ці корпоративні права викуплені коштом та в інтересах БО. З іншого боку, для підтвердження цільового використання коштів внески БО у корпоративні права для здійснення підприємницької діяльності як такі можуть стати підставою для фіскальних санкцій, визначених у пункті 133.4.4 ПК.

Оподаткування бізнес-об'єднань має свої особливості. БО не є платниками податку на прибуток підприємств, якщо вони включені до Реєстру неприбуткових установ та організацій органом ДФС

за місцезнаходженням БО. Проте у випадку порушення вимог Податкового кодексу до неприбуткових організацій (наприклад, нецільового використання коштів та іншого майна) бізнес-об'єднання на підставі рішення органу ДФС має сплачувати податок на прибуток підприємств у порядку, встановленому статтею 57 ПК, а з наступного звітного року БО втратить статус неприбуткового.

Щодо податку на додану вартість, то з-поміж указаних вище організаційно-правових форм тільки благодійні організації звільнені від сплати податку на додану вартість щодо вартості товарів, робіт або послуг, переданих для цілей благодійної діяльності безоплатно або за плату. Якщо товари вживаються для цілей господарської діяльності або надана благодійна допомога використовується з порушенням вимог до її маркування, ПДВ нараховується.

Треба зазначити, що окремі послуги, відповідно до пункту 186.3 Податкового кодексу, звільнено від ПДВ, якщо отримувач послуг зареєстрований як суб'єкт господарювання або переважно перебуває в іноземній юрисдикції. До таких послуг належать:

- 1) надання майнових прав інтелектуальної власності, створення за замовленням та використання об'єктів права інтелектуальної власності, у тому числі за ліцензійними договорами;
- 2) консультаційні, інжинірингові, інженерні, юридичні (у тому числі адвокатські), бухгалтерські, аудиторські, актуарні, а також послуги з розроблення, постачання та тестування програмного забезпечення, з оброблення даних та надання консультацій з питань інформатизації, надання інформації та інших послуг у сфері інформатизації, у тому числі з використанням комп'ютерних систем;
- 3) підбір персоналу, який працює за місцезнаходженням отримувача послуг;
- 4) надання телекомунікаційних послуг;
- 5) посередницькі послуги з надання указаних вище послуг.

Особливості регулювання укладання і виконання БО договорів про надання послуг наведено у Додатку 2 до цього посібника.

Після приведення статуту організації у відповідність до чинного Податкового кодексу, БО зможуть отримувати плату за участь в їх статутних заходах (конференції, курси, коучинг тощо) на підставі договорів послуг або цільових внесків.



Платники податку на прибуток підприємств збільшують свій фінансовий результат (дохід) на 30% вартості платних послуг, одержаних ними від неприбуткових організацій на суму понад 50 мінімальних зарплат протягом року відповідно до пункту 140.4.5 Податкового кодексу.

Створення підприємства або господарського товариства в Україні для надання платних послуг, не пов'язаних зі статутними завданнями БО, потребує окремої оцінки, оскільки учасники БО не мають права на пільги з податку на прибуток підприємств і податку на додану вартість або на застосування спрощеної системи оподаткування.

Фінансування платних заходів і послуг БО можливе також шляхом створення загального та / або цільового ендавменту. Такий підхід рекомендується для підвищення фінансової стабільності та забезпечення цільового використання коштів, одержаних безоплатно або як добровільні пожертвування.

Ендавмент – це сума коштів або цінних паперів, які вносяться іншими особами у банк або небанківську фінансову установу з наданням БО права на використання процентів або дивідендів, нарахованих на суму такого ендавменту. При цьому БО не має права витратити або відчужувати основну суму такого ендавменту без згоди благодійників¹⁰.

¹⁰ Докладніше про створення і використання ендавментів див. <https://issuu.com/dhrpraxis/docs/endowment>

Чинне законодавство України вимагає цільового використання майна неприбуткових організацій на їх утримання та статутну діяльність, без права створення резервів і подібних фондів. Проте акумулювання поточних доходів (прибутків) шляхом створення загального та / або цільових ендавментів на строк не менше 12 місяців є легальним засобом забезпечення можливості співфінансування проектної діяльності (matching grants) і забезпечення (застави) банківських кредитів або кредитних ліній для фінансування надзвичайних витрат БО.

Джерела фінансування основного капіталу та інвестиційного доходу (проценти, дивіденди) кожного ендавменту окремо затверджуються рішеннями голови БО. У 2016–2017 рр. об'єднання включатиме до основного капіталу загального ендавменту нецільові благодійні внески в іноземній валюті з можливістю подальшого переказу частини коштів на інші свої рахунки в гривні, щоб уникнути валютних ризиків.

Сектор фінансових послуг в Україні характеризується нестабільністю, і договори з банками або інститутами спільного інвестування можуть потребувати значних витрат на страхування як основного капіталу (депозитних рахунків і, за відповідності критеріям і правилам організації, акцій інвестиційних фондів), так і інвестиційного доходу.

ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

БО можуть мати власну символіку, логотип та інші об'єкти права інтелектуальної власності. Символіка громадських організацій реєструється в установленому законодавством порядку. Порядок реєстрації авторських прав Державною службою інтелектуальної власності України відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 27.12.2001 р. № 1756 оприлюднено на офіційному сайті служби¹¹.



¹¹ http://sips.gov.ua/ua/copyright_registration.html

Як правило, БО мають потенціал залучення платежів за користування належними їй об'єктами права інтелектуальної власності (символіка, торгові знаки, бази даних, навчальні матеріали, комп'ютерні програми тощо). Указані платежі можуть використовуватися для залучення фінансових ресурсів у тих випадках, коли фінансова допомога (благодійні внески) або платні послуги, які надає організація безпосередньо, мають значні правові або податкові ризики.

Хоча умови оподаткування роялті, виплачених неприбутковим організаціям, значно погіршилися в новій редакції Податкового кодексу, розробка інтелектуальної власності дає стабільне (принаймні на 3–10 років) джерело доходу.

Прямий фандрайзинг у формі безповоротної фінансової допомоги (благодійних внесків) серед корпоративних донорів в Україні у 2016–2018 рр. не рекомендується через вкрай ускладнені умови оподаткування. Заходи прямого фандрайзингу серед індивідуальних донорів (скрині, смс-пожертви, членські внески тощо) потребують додаткових оцінок і досліджень.

Прямий фандрайзинг серед індивідуальних донорів здійснюється шляхом збирання малих внесків через соціальні мережі краудфандингу та партнерські соціальні мережі, в тому числі іноземні¹², а також створення соціальної сторінки та / або частини сайту БО для збирання малих внесків.

¹² Наприклад, <https://www.indiegogo.com/>; <http://www.ulule.com>; <http://crowdculture.se/en>; <http://goteo.org>; <https://wemakeit.com/>; <https://www.derev.com/it/> у країнах ЄС; в Україні <http://na-starte.com/>; <https://biggggidea.com/>

12

**ДОСТУП ДО ЗВІТНОСТІ
БІЗНЕС-ОБ'ЄДНАНЬ.
ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ
І НЕЗАЛЕЖНИЙ АУДИТ.**

**СКАРГИ НА РІШЕННЯ,
ДІЇ АБО БЕЗДІЯЛЬНІСТЬ
КЕРІВНИХ ОРГАНІВ.**

**ЗАХИСТ ВІД
ДИСКРИМІНАЦІЇ
ТА ЗАПОБІГАННЯ
КОНФЛІКТУ ІНТЕРЕСІВ.**

**ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ
УЧАСНИКІВ БІЗНЕС-
ОБ'ЄДНАНЬ.**

БО зобов'язані забезпечити учасникам об'єднання безоплатний доступ до фінансових звітів та інших звітів про статутну діяльність. Законодавство не регулює форму такого доступу; це може бути окрема публікація (в т. ч. у друкованих чи електронних засобах масової інформації), архів на веб-сайті, закрита група в соціальній мережі тощо. Рекомендується визначити форму доступу до звітів у статуті та / або внутрішніх актах БО.

Створення органів внутрішнього контролю (ревізор, ревізійна комісія тощо) або проведення незалежного аудиту регулюється статутами і внутрішніми актами БО, якщо створення указаних органів не вимагається законом.

Громадські організації зобов'язані визначати у статутах порядок подання і розгляду скарг на рішення, дії або бездіяльність керівних органів. Але відповідні положення можуть використовувати також БО інших організаційно-правових форм.

Щодо скарг на рішення, дії або бездіяльність керівних органів рекомендується запровадити такий порядок: зазначені скарги, пов'язані з набуттям та припиненням членства, правами та обов'язками членів, розглядаються черговими загальними зборами. Якщо загальні збори уповноважать інший постійний або тимчасовий орган, скарги підлягають розгляду протягом строку від двох до шести місяців після того, як особа дізналася або мала дізнатися про зазначені рішення, дії або бездіяльність. Інші скарги підлягають розгляду керівниками органів, рішення, дії або бездіяльність яких оскаржується, і лише в разі незадоволення скарги можуть розглядатися загальними зборами або уповноваженим ними органом БО.

Законодавче регулювання запобігання конфлікту інтересів у неприбуткових організаціях встановлено наразі для благодійних організацій, але цими положеннями можуть скористатися також БО інших організаційно-правових форм. Зокрема, члени керівних органів не повинні брати участь у прийнятті рішень щодо:

1	2	3
договорів або інших правочинів між організацією та цим членом керівного органу або пов'язаною з ним особою	спорів між БО і цим членом керівного органу чи пов'язаною з ним особою	звільнення цього члена керівного органу або пов'язаної з ним особи від майнової відповідальності перед БО

Крім того, члени керівних органів організації або пов'язані з ними особи не мають права одержувати позики або кредити та забезпечення таких позик або кредитів (застава, порука тощо) від благодійної організації.



Будь-які внески, які приймаються БО або від його імені, мають використовуватися для утримання об'єднання, виконання його мети, статутних завдань і напрямів діяльності, а також не повинні суперечити етичним стандартам БО.

БО мають підтвердити запобігання дискримінації учасників і донорів в Україні та за кордоном за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, віку, інвалідності, етнічного та соціального походження, громадянства, сімейного та майнового стану, місця проживання, мовними або іншими ознаками. Також об'єднання підтверджує відданість запобіганню конфлікту інтересів та інших форм корупції. Рекомендується розробка внутрішніх документів щодо запобігання конфлікту інтересів та / або антикорупційної програми БО.

Будь-які застереження щодо використання внесків за умови призначення, обрання чи переобрання окремих працівників або посадових осіб БО, а також для оплати праці окремих працівників або посадових осіб БО не повинні дозволятися. Також не дозволяються будь-які застереження щодо використання внесків за умови обмеження сво-

боди поширення інформації, професійної і підприємницької діяльності членів БО та за умови витрат БО на придбання продукції донорів або пов'язаних з ними осіб. Використання внесків для інших цілей, ніж узгоджено з донором, не дозволяється, крім випадків надання донором попередньої письмової згоди на відповідні зміни.

БО письмово застерігатиме донорів, що внески є безповоротними, якщо донор не надав письмові застереження до моменту передання об'єднанню внесків або за інших встановлених законом умов.

Треба зазначити, що донори мають право здійснювати контроль за цільовим використанням пожертв і у випадку порушення цілей, строків та порядку їх використання змінювати одержувача пожертви або розірвати договір з БО й вимагати повернення суми, цільове використання якої не підтверджено.

Щодо відповідальності учасників БО, то об'єднання не несуть відповідальність за зобов'язаннями членів (учасників). Члени (учасники) БО не несуть відповідальності за зобов'язаннями об'єднання, якщо інше не визначено законом або статутом.

Наприклад, статут БО може передбачити відповідальність учасників перед кредиторами об'єднання в розмірі несплаченої частини членських або цільових внесків, передбачених статутом.

БО не належать до переліку юридичних осіб, звільнених від сплати судового збору, ставки якого визначаються Законом України «Про судовий збір» пропорційно до розміру мінімальної заробітної плати та / або вартості позовних вимог.



Треба зазначити, що виконання судових рішень в Україні може проводитись як державними, так і приватними виконавцями відповідно до Закону України «Про виконавче провадження» з урахуванням обмежень для приватних виконавців, що стосуються справ за участі держави, трудових спорів тощо.

13

**ПРИПИНЕННЯ
БІЗНЕС-ОБ'ЄДНАНЬ
(РЕОРГАНІЗАЦІЯ,
САМОРОЗПУСК,
ПРИМУСОВА
ЛІКВІДАЦІЯ,
ОСОБЛИВОСТІ
РОЗПОДІЛУ АКТИВІВ)**

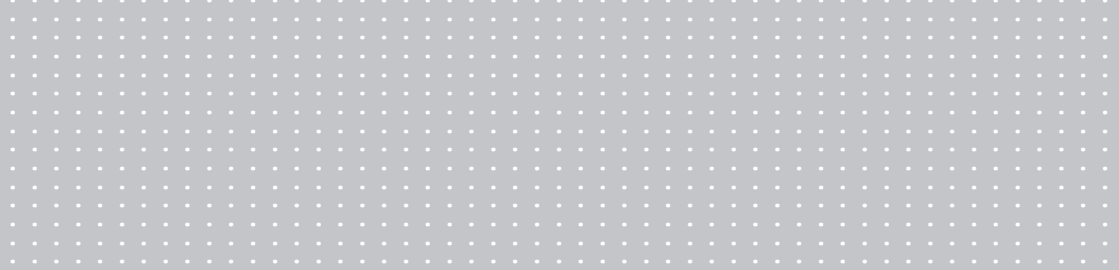
До серпня 2015 року громадські організації могли проводити реорганізацію тільки в формі приєднання до іншої громадської організації.

- ▶ **Припинення БО** може проводитися шляхом злиття, поділу, приєднання або ліквідації у порядку, визначеному законодавством України та статутом. Не рекомендується вказувати у статуті БО реорганізацію шляхом перетворення (зміни організаційно-правової форми), оскільки, як зазначено вище, передання активів БО, що припиняється, можливе без втрати статусу неприбутковості тільки одній чи кільком організаціям з такою самою організаційно-правовою формою.
- ▶ **Реорганізація БО** здійснюється на підставі рішення його вищого керівного органу про злиття, поділ або приєднання. Вищий керівний орган має також визначати правонаступника (правонаступників) БО відповідно до законодавства України і затверджувати відповідні баланси.
- ▶ **Ліквідація БО** здійснюється на підставі рішення вищого керівного органу, який визначає порядок і строки ліквідації відповідно до законодавства України. Призначені вищим керівним органом ліквідатори (ліквідаційна комісія) мають виконувати будь-які інші юридичні дії, необхідні для ліквідації БО згідно з чинним законодавством. Виконавчий орган виконує функції комісії з припинення організації, якщо вищий керівний орган не уповноважить інший орган або особу виконувати ці функції. Підстави та порядок примусового припинення БО і звернення стягнень на її майно визначає законодавство України.

Будь-які організаційно-правові форми БО можуть бути припинені на підставі Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника і визнання його банкрутом».

Як уже зазначалося, активи БО, що залишилися після розрахунків з її кредиторами, передаються одній чи кільком неприбутковим організаціям або зараховуються до бюджету. Ключовим є включення в статут терміна «активи», оскільки вони включають нематеріальні активи, права користування державним або комунальним майном, права вимоги чи відступлення заборгованості тощо. Вимога зарахування активів до бюджету виконується у випадку, якщо ці активи (як-от право користування земельними ділянками чи приміщеннями) належали до державної або комунальної власності або не можуть бути у власності відповідних неприбуткових організацій, або на підставі рішення суду. Крім того, можлива ситуація, коли неприбуткова організація- правонаступник відмовиться прийняти відповідні активи або не зможе забезпечити їх цільове використання.

Також рекомендується включити до статуту положення, що припинення БО вважається завершеним з дати внесення відповідного запису до Єдиного державного реєстру.



Додаток 1

**МЕТОДИЧНІ
РЕКОМЕНДАЦІЇ
ЩОДО ДЕРЖАВНОЇ
РЕЄСТРАЦІЇ
ЗМІН СТАТУТІВ
БІЗНЕС-ОБ'ЄДНАНЬ**

Новий порядок державної реєстрації змін статутів БО, чинний з листопада 2016 року, дещо спростив процедуру реєстрації для неприбуткових організацій, але містить значні відмінності для окремих організаційно-правових форм БО

КРОК **1**

**ПРИЙНЯТТЯ РІШЕННЯ ОРГАНУ, УПОВНОВАЖЕНОГО
СТАТУТОМ, ПРО СКЛИКАННЯ ВИЩОГО КЕРІВНОГО
ОРГАНУ ДЛЯ ПРИВЕДЕННЯ СТАТУТУ У ВІДПОВІДНІСТЬ
ДО ВИМОГ ЗАКОНОДАВСТВА**

Протокол (як правило, правління або іншого виконавчого органу) має визначити час і місце проведення загальних зборів БО, кількість голосів учасників загальних зборів, необхідну для затвердження змін до статуту.



Указане рішення вимагається тільки для громадських організацій та інших громадських об'єднань.

КРОК **2**

**ПРИЙНЯТТЯ РІШЕННЯ ВИЩИМ КЕРІВНИМ ОРГАНОМ
ПРО ЗАТВЕРДЖЕННЯ ЗМІН ДО СТАТУТУ**

Як зазначено вище, для прийняття такого рішення необхідно не менше 75% голосів, указаних у рішенні про скликання вищого керівного органу або реєстрі учасників БО.

У протоколі загальних зборів необхідно вказати положення законів, у відповідність до яких приводиться статут (наприклад, стаття 133 Податкового кодексу або стаття 10 Закону України «Про об'єднання громадян»). Також протокол має визначити осіб, уповноважених на підписання нової редакції статуту та подання документів на державну реєстрацію змін.

Протокол має окремими пунктами затверджувати, за необхідності, зміну повного та / або скороченого найменування організації, зміну складу керівних органів, припинення повноважень керівника, окремих засновників або підписантів

КРОК **3** ПІДГОТОВКА ДОКУМЕНТІВ І СУПРОВІДНІ ДІЇ

Підготовка оригінального примірника протоколу вищого керівного органу і статуту включає:

- 1) прошивання документа (крім випадку роздрукування протоколу на обох сторонах аркуша);
- 2) нумерування всіх сторінок документа;
- 3) підписання останньої сторінки протоколу головою і секретарем загальних зборів (у разі прийняття рішення загальними зборами) або особами, уповноваженими засновниками (учасниками);
- 4) підписання статуту керівником БО або особою, уповноваженою протоколом;
- 5) підписання наклейки на звороті останньої сторінки статуту «Прошито і пронумеровано X аркушів» керівником БО або особою, уповноваженою протоколом».



Справжність підписів на протоколах вищого керівного органу і примірниках нової редакції статутів БО має засвідчуватися нотаріально, крім громадських і благодійних організацій, у статутах яких не встановлено обов'язку нотаріально засвідчувати відповідні підписи. Це положення поширюється на підписи на передавальних актах (у разі злиття, приєднання або перетворення БО) або розподільчих балансах (у разі поділу або виділу БО).

Додаток 1: Методичні рекомендації

Керівник БО або уповноважена протоколом особа мають заповнити заяву про державну реєстрацію змін до установчих документів та відомостей ЄДР, сторінки якої також нумеруються.

Якщо заяву про державну реєстрацію підписує інша уповноважена особа, крім керівника, вона подає також оригінал або нотаріально засвідчену копію довіреності БО.



В разі подання документів поштовим відправленням справжність підпису заявника засвідчується нотаріально.

Крім указаних рішень керівних органів, нової редакції статуту і заяви про державну реєстрацію змін, залежно від фактичних обставин, можуть подаватися відомості про зміну складу керівних органів громадських об'єднань, зміну складу засновників або підписантів БО, дані про наявність обмежень щодо представництва громадського об'єднання, а також контактна інформація зв'язку (телефон та адреса електронної пошти).

Додатково подаються відомості про керівні органи громадського формування (ім'я, дата народження керівника, членів інших керівних органів, реєстраційний номер облікової картки платника податків (за наявності), посада, контактний номер телефону та інша інформація для зв'язку) за внесення змін до складу керівних органів.

В разі внесення змін, пов'язаних зі зміною складу засновників (учасників) БО, подаються також примірник оригіналу (нотаріально засвідчена копія) рішення уповноваженого органу про вихід із складу засновників (учасників) та / або заява фізичної особи про вихід із складу засновників (учасників), справжність підпису на якій нотаріально засвідчена, та / або рішення уповноваженого органу управління юридичної особи про примусове виключення із складу засновників (учасників) юридичної особи або ксерокопія свідоцтва про смерть фізичної особи, судові рішення про визнання фізичної особи безвісно відсутньою.

Для державної реєстрації змін до відомостей про юридичну особу, що містяться в Єдиному державному реєстрі, у зв'язку із зупиненням (припиненням) членства у громадському формуванні члена керівного органу така особа подає копію заяви про зупинення (припинення) нею членства до відповідних статутних органів громадського формування з відміткою про її прийняття. Документи, видані відповідно до законодавства іноземної держави, повинні бути легалізовані (консульська легалізація чи проставлення апостиля) в установленому законодавством порядку, якщо інше не встановлено міжнародними договорами (як, наприклад, з Республікою Польща). Документ, викладений іноземною мовою, має бути перекладений на державну мову із нотаріальним засвідченням правильності перекладу з однієї мови на іншу або підпису перекладача.

Важливою зміною є те, що якщо оригінали документів, необхідних для державної реєстрації (як-от нова редакція статуту), залишаються у справах органу реєстрації, який їх видає, то заявник подає копії документів, оформлені такими органами відповідно до законодавства. Для державної реєстрації підтвердження всеукраїнського статусу БО територіальному управлінню юстиції подається лише відповідна заява. Для відмови від всеукраїнського статусу подається лише заява про державну реєстрацію відмови від всеукраїнського статусу.

Для державної реєстрації створення відокремленого підрозділу юридичної особи державному реєстратору за місцезнаходженням БО подаються:

- 1) заява про державну реєстрацію створення відокремленого підрозділу БО;
- 2) примірник оригіналу (нотаріально засвідчена копія) рішення уповноваженого органу управління юридичної особи про створення відокремленого підрозділу.

Для внесення змін до відомостей про відокремлений підрозділ подається лише заява про державну реєстрацію змін відомостей про такий підрозділ.

Адміністративний збір сплачується до подання документів про державну реєстрацію змін статуту та відомостей ЄДР на рахунки органу державної реєстрації з такому розмірі (табл. 2).

Таблиця 2

Сплата адміністративного збору за державну реєстрацію змін статуту та відомостей ЄДР за видами реєстраційних дій

Реєстраційні дії	Розмір адміністративного збору, %
Зміни відомостей про громадське об'єднання чи благодійну організацію	10% мінімальної зарплати (станом на 1 січня звітного року)
Зміни відомостей про інші юридичні особи	30% мінімальної зарплати (станом на 1 січня звітного року)
Реєстрація символіки організації роботодавців	6% мінімальної зарплати (станом на 1 січня звітного року)
Виправлення технічної помилки з вини заявника	30% відповідного адміністративного збору
Зміни відомостей про БО на підставі подання електронних документів	75% відповідного адміністративного збору
Зміни відомостей про БО у скорочені строки: – 6 робочих годин – 2 робочі години	200% відповідного адміністративного збору 500% відповідного адміністративного збору
Зміни статутів і відомостей про БО для приведення у відповідність до законів у визначені законом строки	0% (звільнено від сплати адміністративного збору)

Треба зазначити, що державна реєстрація інших змін статуту або відомостей ЄДР (склад керівних органів, підписантів тощо) потребує сплати адміністративного збору в сумі 10% мінімальної зарплати (137 грн. до 31.12.2016 року включно).



В разі відмови в державній реєстрації адміністративний збір не повертається.

**КРОК 5****ВИБІР ОРГАНУ ДЕРЖАВНОЇ РЕЄСТРАЦІЇ І ФОРМИ ПОДАВАННЯ ДОКУМЕНТІВ**

Міністерство юстиції є державним реєстратором для всеукраїнських об'єднань організацій роботодавців, постійно діючих третейських судів, заснованих всеукраїнськими громадськими організаціями, відокремлених підрозділів іноземних неурядових організацій, а також представництв, філій іноземних благодійних організацій. Міністерство юстиції також здійснює реєстрацію символіки всіх громадських об'єднань. Державна реєстрація документів, поданих в електронній формі, проводиться незалежно від місцезнаходження БО в межах України.

Територіальні управління Міністерства юстиції є державними реєстраторами для громадських формувань. Ця категорія юридичних осіб включає, зокрема, такі організаційно-правові форми БО, як громадські організації, громадські спілки, місцеві осередки громадського об'єднання зі статусом юридичної особи, відокремлені підрозділи громадських організацій, місцеві та обласні організації роботодавців, їх об'єднання. Територіальні управління також здійснюють реєстрацію підтвердження або відмови громадських об'єднань від всеукраїнського статусу.

Державна реєстрація документів, поданих у паперовій формі, проводиться незалежно від місцезнаходження БО в межах адміністративно-територіальної одиниці або, за рішенням Міністерства юстиції України, – кількох адміністративно-територіальних одиниць.

Для інших організаційно-правових форм БО, експертизу статутів яких органами державної реєстрації законом не передбачено, зміни статутів та відомостей в ЄДР реєструють державні реєстратори органів місцевого самоврядування і районних, районних у місті Києві державних адміністрацій або інші акредитовані суб'єкти чи нотаріуси.

Документи в електронній формі подаються заявником через портал електронних сервісів у порядку, визначеному Міністерством юстиції України. Портал електронних сервісів забезпечує платний та безоплатний доступ до складників Єдиного державного реєстру, якими також є Єдиний ліцензійний реєстр, Реєстр документів дозвільного характеру, Єдиний реєстр громадських формувань, Реєстр громадських об'єднань та Єдиний реєстр підприємств, щодо яких порушено провадження у справі про банкрутство.

КРОК 6 ПОДАННЯ ДОКУМЕНТІВ

Громадська організація не пізніше 60 днів після дати засідання вищого керівного органу зобов'язана подати на державну реєстрації змін статуту такі документи:

- 1) оригінал протоколу виконавчого органу про скликання вищого керівного органу
- 2) оригінал протоколу вищого керівного органу
- 3) реєстр учасників вищого керівного органу
- 4) оригінал нової редакції статуту
- 5) оригінал заяви про державну реєстрацію змін
- 6) оригінал документа про сплату адміністративного збору (якщо БО не звільнено від такої сплати)



Строк подання документів державним реєстраторам не повинен перевищувати, як правило, три робочі дні для БО інших організаційно-правових форм.

БО інших організаційно-правових форм не подають документи, указані в пунктах 1) і 3).

Подання документів громадських організацій для державної реєстрації змін установчих документів відбувається за рішенням керівних органів БО одним із указаних далі способів:

1. Особисто керівником або уповноваженою протоколом і довіреністю керівника особою в територіальне управління юстиції в області або в місті Києві, залежно від місцезнаходження БО.
2. Рекомендованим листом з описом вкладення.
3. Через центри надання адміністративних послуг або центри надання вторинної правової допомоги (у регіонах, визначених Міністерством юстиції України).
4. Через нотаріусів або інших акредитованих суб'єктів державної реєстрації (крім громадських формувань, експертизу статутів яких здійснюють органи юстиції).



Підпис керівника або уповноваженої особи на заяві про державну реєстрацію має бути нотаріально засвідчений.

Якщо документи подаються особисто, заявник пред'являє свій паспорт громадянина України або тимчасове посвідчення громадянина України, або паспортний документ іноземця, або посвідчення особи без громадянства, або посвідку на постійне чи тимчасове проживання.

У разі подання документів представником додатково подається примірник оригіналу (нотаріально засвідчена копія) документа, що засвідчує його повноваження.

Додаток 1: Методичні рекомендації

Документи в електронній формі подаються заявником через портал електронних сервісів у визначеному Міністерством юстиції України Порядку державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань, що не мають статусу юридичної особи.

Подання документів для державної реєстрації змін відомостей в ЄДР підтверджується одержанням заявником опису поданих документів

СТРОКИ РОЗГЛЯДУ ДОКУМЕНТІВ ТА РЕЄСТРАЦІЙНИХ ДІЙ

Строк розгляду документів та реєстраційних дій не повинен перевищувати:

3 дні!	щодо громадського об'єднання, місцевого осередку громадського об'єднання зі статусом юридичної особи – трьох робочих днів з дати подання документів для державної реєстрації
15 днів!	організації роботодавців, їх об'єднання – не пізніше 15 робочих днів з дати подання документів для державної реєстрації
24 години!	інших організаційно-правових форм БО – 24 годин після одержання документів



Строк розгляду документів громадських об'єднань, організацій роботодавців та їх об'єднань може бути продовжений за необхідності на строк до 15 робочих днів.

ЗУПИНЕННЯ СТРОКУ РОЗГЛЯДУ ДОКУМЕНТІВ

Розгляд документів зупиняється на строк, що становить не більше 15 календарних днів.

Підставами для зупинення розгляду документів, поданих для державної реєстрації, є:

- 1) подання документів або відомостей, визначених законом, не в повному обсязі;
- 2) невідповідність документів вимогам статті 15 Закону про державну реєстрацію;
- 3) невідповідність відомостей, зазначених у заяві про державну реєстрацію, відомостям, зазначеним у документах, поданих для державної реєстрації, або відомостям, що містяться в ЄДР;
- 4) невідповідність відомостей, зазначених у документах, поданих для державної реєстрації, відомостям, що містяться в ЄДР;
- 5) невідповідність реєстраційного номера облікової картки платника податків або серії та номера паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовилися від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків);
- 6) несплата адміністративного збору або сплата не в повному обсязі;
- 7) подання документів з порушенням встановленого законодавством строку для їх подання.

У разі подання документів, необхідних для усунення підстав для зупинення розгляду документів, протягом встановленого строку розгляд документів поновлюється.

ВІДМОВА У ДЕРЖАВНІЙ РЕЄСТРАЦІЇ ЗМІН ВІДОМОСТЕЙ ПРО БО У ЄДИНОМУ ДЕРЖАВНОМУ РЕЄСТРІ

Перелік підстав для відмови у державній реєстрації змін відомостей про БО визначено законом. До них належать такі:

1)	документи подано особою, яка не має на це повноважень
2)	у ЄДР містяться відомості про судове рішення щодо заборони проведення реєстраційної дії
3)	не усунуто підстави для зупинення розгляду документів протягом встановленого строку
4)	документи суперечать вимогам Конституції та інших законів України
5)	документи суперечать статуту громадського формування
6)	найменування юридичної особи не відповідає вимогам закону
7)	щодо юридичної особи, стосовно якої подано заяву про державну реєстрацію змін до відомостей ЄДР, пов'язаних зі зміною засновників (учасників) юридичної особи, проведено державну реєстрацію рішення про припинення цієї юридичної особи в результаті її ліквідації
8)	щодо БО відкрито провадження у справі про банкрутство

Повідомлення про відмову у проведенні державної реєстрації повинно містити посилання на конкретну норму (пункт, статтю) законодавства із зазначенням, що саме порушено під час оформлен-

ня та подання документів. Також має бути зазначено, який саме пункт чи стаття поданого заявником документа (статуту, протоколу тощо) не відповідає нормам законодавства.

Повідомлення про відмову у державній реєстрації з зазначенням виключного переліку підстав для відмови та рішення суб'єкта державної реєстрації про відмову у державній реєстрації розміщують на порталі електронних сервісів у день відмови у державній реєстрації.

У разі відмови у державній реєстрації за необхідності повернення документів, поданих для державної реєстрації, крім документа про сплату адміністративного збору, слід подати заяву до органу реєстрації. Такі документи повертаються (видаються або надсилаються поштовим відправленням) заявнику не пізніше наступного робочого дня з дня надходження від заявника заяви про їх повернення.

Після усунення причин, що були підставою для відмови у державній реєстрації, заявник може повторно подати документи для державної реєстрації.

КРОК

7

ОСКАРЖЕННЯ РІШЕНЬ, ДІЙ АБО БЕЗДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ РЕЄСТРАЦІЇ

Рішення, дії або бездіяльність державного реєстратора, суб'єкта державної реєстрації можуть бути оскаржені до Міністерства юстиції України та його територіальних органів або до суду.

Міністерство юстиції України розглядає скарги на проведені реєстраційні дії та на рішення, дії або бездіяльність територіальних органів Міністерства юстиції.

Територіальний орган Міністерства юстиції України розглядають скарги на інші рішення (крім рішення, згідно з яким проведено ре-

Додаток 1: Методичні рекомендації

естраційну дію), дії або бездіяльність державних реєстраторів, а також на дії чи бездіяльність інших суб'єктів державної реєстрації у межах області чи міста Києва.

Рішення, дії або бездіяльність у сфері державної реєстрації можуть бути оскаржені до Міністерства юстиції України та його територіальних органів протягом 60 календарних днів (для територіальних органів – протягом 15 календарних днів) з дня прийняття рішення, що оскаржується, або з дня, коли особа дізналася чи могла дізнатися про порушення її прав відповідною дією чи бездіяльністю.

Загальний строк розгляду та вирішення скарги не може перевищувати 45 календарних днів після її фактичного отримання. Вимоги до змісту та оформлення скарги, а також документів, що підтверджують порушення, визначено у статті 45 Закону про державну реєстрацію.

У разі задоволення (повного чи часткового) скарги Міністерство юстиції або його територіальний орган, зокрема, приймає рішення про:

- а) скасування реєстраційної дії, скасування рішення територіального органу Міністерства юстиції України, прийнятого за результатом розгляду скарги;
- б) проведення державної реєстрації (у разі оскарження відмови у державній реєстрації);
- в) виправлення технічної помилки, допущеної державним реєстратором.

Рішення, прийняте за результатами розгляду скарги, надсилається скаржнику протягом трьох робочих днів з дня його прийняття.

Рішення, дії або бездіяльність Міністерства юстиції України та його територіальних органів можуть бути оскаржені до адміністративного суду.

**8**
КРОК**ВНЕСЕННЯ ВІДОМОСТЕЙ У РЕЄСТР НЕПРИБУТКОВИХ
УСТАНОВ ТА ОРГАНІЗАЦІЙ**

Державна реєстрація змін статутів та відомостей ЄДР не потребує від БО зі статусом юридичних осіб самостійного подання інших документів до державних органів, крім органів ДФС, які надають або підтверджують статус неприбутковості.

Проте для уникнення технічних та інших помилок, пов'язаних із користуванням порталу електронних сервісів, БО рекомендується після реєстрації змін статутів та відомостей в ЄДР до 1 січня 2017 року подати до органу ДФС за місцезнаходженням організації заяву за формою 1-РН з позначкою «зміни» та засвідчену печаткою організації або нотаріусом копію нової редакції статуту, щоб засвідчити приведення статуту у відповідність до вимог Податкового кодексу.

Крім того, заяву за формою 1-РН про надання статусу неприбутковості можна подати разом із заявою про державну реєстрацію юридичної особи, якщо в статут вносяться зміни, які впливають на оподаткування БО. Важливо, що відповідно до змін до Податкового кодексу Порядок ведення Реєстру неприбуткових установ та організацій і включення регулюється Кабінетом Міністрів України¹³ на відміну від попереднього Положення про Реєстр неприбуткових установ та організацій¹⁴, затвердженого Наказом Міністерства фінансів від 16.01.2013 р. № 37

Протягом одного місяця після одержання документів орган ДФС приймає рішення про включення БО до нового Реєстру неприбуткових установ та організацій і про відповідну зміну коду її ознаки неприбутковості відповідно до табл. 3.

¹³ <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/440-2016-%D0%BF>

¹⁴ <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0267-13>

Зміна кодування ознак неприбутковості для відповідних установ та організацій України

Нові коди ознаки неприбутковості, визначені пунктом 4 Порядку Кабінету Міністрів України	Коди ознаки неприбутковості, визначені пунктом 5 Положення Міністерства фінансів України
(0031) Бюджетні установи	(0001) Органи державної влади України
	(0002) Установи, організації, створені органами державної влади України, що утримуються за рахунок коштів відповідних бюджетів
	(0003) Органи місцевого самоврядування
	(0004) Установи, організації, створені органами місцевого самоврядування, що утримуються за рахунок коштів відповідних бюджетів
(0032) Громадські об'єднання	(0006) Громадські організації, створені з метою надання реабілітаційних, фізкультурно-спортивних для інвалідів (дітей-інвалідів) та соціальних послуг, правової допомоги, провадження екологічної, оздоровчої, аматорської спортивної, культурної, просвітньої, освітньої та наукової діяльності, громадські організації інвалідів, спілки громадських організацій інвалідів та їх місцеві осередки, створені згідно з відповідним законом
(0033) Політичні партії	(0008) Політичні партії
(0034) Творчі спілки	(0007) Творчі спілки
(0035) Релігійні організації	(0013) Релігійні організації, зареєстровані у порядку, передбаченому законом
(0036) Благодійні організації	(0005) Благодійні фонди (організації), створені у порядку, визначеному законом для провадження благодійної діяльності
(0037) Пенсійні фонди	(0009) Пенсійні фонди
(0038) Спілки	(0012) Спілки, асоціації та інші об'єднання юридичних осіб, створені для представлення інтересів засновників (членів, учасників), що утримуються лише за рахунок внесків таких засновників (членів, учасників) та не провадять господарської діяльності, за винятком отримання пасивних доходів
(0039) Асоціації та інші об'єднання юридичних осіб	

Нові коди ознаки неприбутковості, визначені пунктом 4 Порядку Кабінету Міністрів України	Коди ознаки неприбутковості, визначені пунктом 5 Положення Міністерства фінансів України
(0040) Житлово-будівельні кооперативи (з першого числа місяця, що настає за місяцем, в якому відповідно до закону прийнято в експлуатацію закінчений будівництвом житловий будинок і такий будинок споруджувався або придбався житлово-будівельним (житловим) кооперативом)	(0015) Житлово-будівельні кооперативи та об'єднання співвласників багатоквартирних будинків
(0043) Об'єднання співвласників багатоквартирного будинку, асоціації власників жилих будинків	
(0041) Дачні (дачно-будівельні) кооперативи	(0018) Садівничі та гаражні кооперативи або товариства, утворені в порядку, визначеному законом
(0042) Садівничі та гаражні (гаражно-будівельні) кооперативи (товариства)	
(0046) Сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи	
(0047) Кооперативні об'єднання сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів	
(0044) Професійні спілки, їх об'єднання та організації профспілок	(0016) Професійні спілки, їх об'єднання та організації профспілок, утворені в порядку, визначеному законом
(0045) Організації роботодавців та їх об'єднання	(0017) Організації роботодавців та їх об'єднання, утворені в порядку, визначеному законом
(0048) Інші юридичні особи, діяльність яких відповідає вимогам, встановленим пунктом 133.4 статті 133 Кодексу, утворені та зареєстровані в порядку, визначеному законом, що регулює діяльність відповідної неприбуткової організації	(0011) Інші юридичні особи, діяльність яких не передбачає отримання прибутку згідно з нормами відповідних законів
	(0014) Науково-дослідні установи та вищі навчальні заклади III–IV рівнів акредитації, внесені до Державного реєстру наукових установ, яким надається підтримка держави, заповідники, музеї, музеї-заповідники
	(0019) Національна академія наук України та створені нею установи та організації, що утримуються за рахунок коштів відповідних бюджетів

Додаток 1: Методичні рекомендації

У випадку виключення БО з Реєстру після 1 січня 2017 р. на підставі того, що об'єднання не привело свій статут у відповідність до вимог ПК або не підтвердило державну реєстрацію таких змін, повторне включення об'єднання до Реєстру можливе на підставі подання заяви за формою 1-РН із позначкою «повторне включення» після приведення статуту у відповідність до Податкового кодексу (лист ДФС від 25.08.2016 р. № 28602/7/99-99-15-02-01-17).

Додаток 2

**МЕТОДИЧНІ
РЕКОМЕНДАЦІЇ
ЩОДО УКЛАДАННЯ
БІЗНЕС-
ОБ'ЄДНАННЯМИ
ДОГОВОРІВ ПРО
НАДАННЯ ПОСЛУГ**

СТОРОНИ ДОГОВОРУ ПРО НАДАННЯ ПОСЛУГ

Цивільне законодавство України, зокрема стаття 901 Цивільного кодексу України, не обмежує склад сторін договорів про надання послуг. Виконавцями послуг можуть бути юридичні особи державної чи приватної власності, фізичні особи – як самозайняті, так і зареєстровані або не зареєстровані як підприємці.

Рекомендується додати в усі договори послуг з фізичними особами пункт такого змісту: «Цей договір не створює трудових правовідносин між Замовником і Виконавцем». Коментар щодо ризику визнання ФОП найманим працівником подано нижче.

ПРЕДМЕТ ДОГОВОРУ ПРО НАДАННЯ ПОСЛУГ

Замовник отримує результати послуг, що потребує укладання актів прийняття-передачі результатів послуг. Послуги не пов'язані зі створенням нової речі (товару) або зміною вже існуючої речі (виконанням робіт).

Рекомендується додати в усі договори послуг пункт такого змісту: «Виконавець не має повноважень представляти інтереси Замовника та укладати зобов'язання від імені або в інтересах Замовника без попереднього письмового дозволу останнього».

ВИКОНАННЯ ДОГОВОРУ ПРО НАДАННЯ ПОСЛУГ

Договори послуг виконуються особисто виконавцем, адже для багатьох видів послуг важливою є особиста кваліфікація чи інші якості конкретного виконавця. Наприклад, у контрактах Євросоюзу часто згадується «виконання послуг *intuitu personae*», тобто конкретною особою.

Щодо юридичних осіб, це означає, що послугу може надавати будь-який працівник юридичної особи, але залучення інших осіб

чи консультантів потребує згоди іншої сторони договору. При цьому виконавець надалі несе повну відповідальність за якість і своєчасність надання послуг.



Державні органи, в тому числі Міністерство юстиції України, неодноразово відмовлялися оплачувати послуги стороннім експертам, залученим громадськими організаціями до виконання договорів послуг без письмової згоди таких державних органів, на підставі статті 902 Цивільного кодексу України.

СТРОК ДІЇ ДОГОВОРУ ПРО НАДАННЯ ПОСЛУГ

Строк дії договору послуг встановлюється за домовленістю сторін. Договір про надання послуг також має вказувати кінцевий та / або проміжні строки надання конкретних послуг (стаття 905 Цивільного кодексу).

Рекомендується включити в усі форми договорів послуг пункт такого змісту: «Цей договір діє до належного виконання сторонами своїх зобов'язань» або «Закінчення строку дії цього договору не звільняє сторони від відповідальності за порушення, що виникли під час дії договору, а також від обов'язку виконати зобов'язання в натурі (тобто реального виконання зобов'язання)».

ОЦІНКА ПОСЛУГ

Оцінка вартості послуг в договорі встановлюється за домовленістю сторін. Треба пам'ятати: якщо в договорі послуг не вказано чітко, що надання послуг є безоплатним, то діє стаття 632 ЦК про оцінку договорів, у яких не вказано ціну, за «звичайними цінами». Водночас нова редакція ПК не встановлює правил визначення «звичайної ціни» у правочинах між резидентами України.

ОПЛАТА ПОСЛУГ

Рекомендується в усі форми договорів додати пункт такого змісту: «Замовник має право повністю чи частково відхилити результати послуг, якщо їх буде визнано незадовільними, а також письмово доручити Виконавцю привести результати послуг у відповідність до вимог договору без додаткових витрат з боку Замовника».

Рекомендується в договори з юридичними особами та з ФОП додати пункт такого змісту: «Виконавець самостійно нараховує та сплачує відповідні суми податків та інших обов'язкових платежів, пов'язаних з укладанням та виконанням цього договору».



Замовник зобов'язаний оплатити фактичні витрати виконавця на підставі підтвердних документів у випадках неможливості надання послуг не з вини виконавця або внаслідок форс-мажору. У випадках неможливості надання послуг з вини замовника повна сума винагороди, вказана в договорі, підлягає виплаті виконавцю, якщо інше не встановлено договором чи законом (стаття 903 ЦК).

ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

У Цивільному (стаття 617) і Господарському (стаття 218) кодексах України передбачено, що сторони звільняються від відповідальності за порушення, якщо доведуть, що такі порушення сталися внаслідок випадку або непереборної сили. Оскільки вичерпний перелік цих обставин визначити неможливо, рекомендується зазначати в договорі, що під форс-мажорними обставинами сторони розуміють всі обставини, які перешкоджатимуть виконанню договірних зобов'язань (у тому числі обставини непереборної сили, як-от: стихійні лиха і пожежі; непередбачені обставини, що настають незалежно від волі сторін, – загрози збройних конфліктів, ембарго, мобілізації, реквізиції, протиправні дії третіх сторін; умови,

регламентовані органами виконавчої влади; інші умови, включені сторонами безпосередньо до договору на підставі статті 219 ГК).

Зокрема, рекомендується в усі форми договорів, які укладаються на підставі проектів міжнародної технічної допомоги, включати пункт такого змісту: «Замовник не несе відповідальності перед Виконавцем, якщо Проект буде скасовано чи змінено в такий спосіб, що не передбачає подальшого надання послуг Виконавцем». Адже припинення таких проектів залежить від дій органів іноземної держави або міжнародної організації.

САНКЦІЇ

Неналежне виконання договорів про надання послуг юридичними особами публічного права (державні підприємства) має наслідком право іншої сторони вимагати сплати так званої «законної неустойки» у розмірі 20% договірної вартості послуг (стаття 231 Господарського кодексу України).

У договорах з приватними юридичними особами та фізичними особами неустойка повинна зазначатися окремо (фіксована грошова сума, або відсоток загальної вартості послуг, або відсоток вартості ненаданих послуг, або кратна сума вартості ненаданих послуг).

Пеня застосовується тільки до несвоєчасного виконання грошових зобов'язань і, як свідчить судова практика, не повинна перевищувати подвійної облікової ставки Національного банку України. Якщо в договорі не встановлено інший розмір такої пені, застосовується санкція в розмірі офіційного індексу інфляції за весь час прострочення плюс три відсотки річних (стаття 625 ЦК).

ПІДСУДНІСТЬ

В договорах з фізичними особами, не зареєстрованими як підприємці, судами, які мають компетенцію вирішувати спори, є місцеві суди (у цивільних та кримінальних справах). Усі спори між юридич-

ними особами та / або ФОП наразі підлягають розгляду в господарських судах.

РЕКВІЗИТИ СТОРІН

У договорах з юридичними особами або ФОП рекомендується вказувати, чи вони є платниками, відповідно, податку на прибуток або на доходи фізичних осіб на загальних підставах, а також чи є вони платниками податку на додану вартість.

РИЗИК ВИЗНАННЯ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ-ПІДПРИЄМЦЯ АБО САМОЗАЙНЯТОЇ ОСОБИ НАЙМАНИМ ПРАЦІВНИКОМ ОБ'ЄДНАННЯ

Пункт 177.8 ПК надає фіскальним органам право визнавати сторони цивільно-правового договору за участі фізичної особи, відповідно, роботодавцем і працівником. Крім санкцій за порушення законодавства про працю (у тому числі штраф у 30 мінімальних зарплат за допуск працівника до роботи без оформлення у фіскальному органі, згідно зі статтею 265 Кодексу законів про працю), таке визнання матиме наслідком додаткові податкові зобов'язання об'єднання.

До стандартних ознак трудових правовідносин у цивільно-правових договорах з підприємцями або особами, які провадять незалежну професійну діяльність, за даними судових рішень та адміністративних санкцій 2011–2016 років, зокрема, належать такі:

- об'єднання укладає цивільно-правові договори підряду під назвою «трудова угода»;
- ФОП або самозайнята особа укладає з об'єднанням і трудові, і цивільні договори (наприклад, така особа отримує зарплату в органі управління об'єднання або працює за сумісництвом, або має оплачувану посаду в організації бодай на 10% стандартного робочого часу);

- розміри періодичних винагород ФОП однакові та сплачуються за однакові періоди, передусім без конкретизації в актах конкретних результатів послуг;
- договори з ФОП, крім фіксованих розмірів винагороди, встановлюють додаткові компенсації, як-от відшкодування витрат на відрядження, добові, або інші додаткові блага;
- ФОП має право використовувати майно чи інші активи замовника, за винятком випадків крайньої необхідності;
- у договорі вказано ознайомлення з правилами трудового розпорядку, безпеки праці тощо;
- договірні санкції щодо ФОП не встановлено або вони мають символічний розмір;
- договірні санкції передбачають матеріальну або дисциплінарну відповідальність виконавця;
- винагорода сплачується з урахуванням обліку робочого часу, відпусток, лікарняних або неробочих днів в умовах договору;
- ФОП продовжує надавати послуги після закінчення строку дії договору без підписання додатку про продовження строку.



Повідомлення фіскальних органів про визнання ФОП або самозайнятих осіб найманими працівниками необхідно своєчасно – протягом одного місяця – оскаржувати в адміністративних судах.

Blank page with horizontal dotted lines for notes.

ЗМІЦНЕННЯ БІЗНЕС-ОБ'ЄДНАНЬ МАЛИХ І СЕРЕДНІХ ПІДПРИЄМСТВ



Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Confederation

Federal Department of Economic Affairs,
Education and Research EAER
State Secretariat for Economic Affairs SECO



МЕТА ПРОЕКТУ

Прискорення розвитку сектору малих і середніх підприємств в Україні шляхом зміцнення потенціалу їх бізнес-об'єднань, що забезпечуватиме ефективнішу діяльність і стійкість цих організацій у середньо- та довгостроковій перспективі.

Проект впроваджується **Програмою розвитку ООН** у співпраці з **Міністерством економічного розвитку і торгівлі України** та за фінансової підтримки **Державного секретаріату Швейцарії з економічних питань (SECO)**.

КОМПОНЕНТИ ПРОЕКТУ

1

КОМПОНЕНТ

Зміцнення організаційного потенціалу бізнес-об'єднань та підтримка впровадження належних принципів управління

- Попередня оцінка бізнес-об'єднань для визначення реального стану організаційного середовища приватного сектору в Україні, і відповідно забезпечення базисних показників для діяльності програми.
- Тренінги з розвитку спроможності для запровадження та підтримки належних принципів управління, зокрема, належної організаційної структури, процесів і звітності, оптимізації внутрішніх процедур, а також встановлення зв'язків і створення мереж із іншими відповідними організаціями.

2

КОМПОНЕНТ

Зміцнення спроможності бізнес-об'єднань щодо надання послуг

- Оцінка послуг з розвитку бізнесу в обраних бізнес-об'єднаннях (потенціал щодо ефективного надання необхідних послуг і розробки інноваційних бізнес-рішень, спрямованих на підвищення конкурентоспроможності МСП).
- Розробка та проведення програми консультування та розвитку спроможності для обраних бізнес-об'єднань з метою розширення та вдосконалення надання ними послуг для МСП.
- Розробка та надання індивідуалізованої підготовки/коучингу вибраним бізнес-об'єднанням для вирішення конкретних потреб організації розвитку та розвитку спроможності.
- Сприяння встановленню зв'язків і мереж між МСП (учасниками), а також між МСП та іншими відповідними організаціями в рамках бізнес-форумів та круглих столів; обмін інформацією між компаніями, зв'язок із консалтинговими об'єднаннями, тощо.
- Створення платформи, спрямованої на МСП, з метою консультацій зацікавлених сторін та проведення адвокаційних кампаній.

3

КОМПОНЕНТ

Зміцнення адвокаційної діяльності та посередницького потенціалу бізнес-об'єднань для налагодження ефективної співпраці з органами влади на всіх рівнях

- Проведення досліджень і початковий аналіз комунікаційних потреб бізнес-об'єднань.
- Визначення адвокаційних цільових показників бізнес-об'єднань.
- Проектування, розробка та організація навчання з питань проведення досліджень і зіставлення даних, а також щодо аналізу та презентації даних для керівників бізнес-об'єднань з метою ефективного прийняття рішень.
- Надання підготовки бізнес-об'єднанням щодо розробки пропозицій для подання до Уряду.
- Розроблення та проведення цілеспрямованої професійної підготовки з метою зміцнення потенціалу бізнес-об'єднань у посередництві між інтересами уряду та учасників.
- Підготовка бізнес-об'єднань до самостійного врегулювання конкретних питань в рамках їхньої компетенції.

4

КОМПОНЕНТ

Посилення основних державних структур

- Оцінка існуючих потреб і прогалин основних учасників з боку держави з метою подальшого надання допомоги їм щодо конструктивної взаємодії з приватним сектором і підтримання ефективного діалогу.
- Розробка структури співпраці з основними учасниками з боку держави.
- Організація навчання і підготовки урядових органів, спрямованих на відкриття процесу прийняття рішень для приватного сектору та залучення МСП до процесу прийняття рішень.



Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Confederation

Federal Department of Economic Affairs,
Education and Research EAER
State Secretariat for Economic Affairs SECO

Швейцарське бюро співробітництва в Україні. У 1997 році Швейцарія та Україна уклали двосторонню угоду щодо технічної співпраці, в рамках якої в Києві було відкрито Швейцарське бюро співробітництва для координації та підтримки програм в Україні. Швейцарське бюро співробітництва в Україні діє від імені трьох державних організацій – Швейцарської агенції розвитку та співробітництва (SDC) та Відділу безпеки людини (HSD), які входять до складу Федерального департаменту закордонних справ Швейцарії, та Державного секретаріату Швейцарії з економічних питань (SECO), який є частиною Федерального Департаменту Швейцарії з економічних питань. Швейцарська програма співробітництва в Україні на 2015 – 2018 рр. спрямована на підтримку чотирьох основних напрямків: сталий економічний розвиток, стале використання енергоресурсів та міський розвиток, врядування та відновлення миру, а також здоров'я. Окрім того, Швейцарська Конфедерація надає гуманітарну допомогу в регіони та цільовим групам, які постраждали від конфлікту на сході України. Підтримка гендерної рівності та належного врядування залишаються важливими наскрізними темами стратегії співробітництва і доповнені чутливим до конфліктів підходом в управлінні програмою. Річний бюджет Швейцарської програми співробітництва в Україні сягає 25 мільйонів швейцарських франків. Для більш детальної інформації відвідайте, будь ласка, веб-сторінку: <http://www.swiss-cooperation.admin.ch/ukraine/>



Програма розвитку ООН є глобальною мережею ООН в галузі розвитку. ПРООН тісно співпрацює з усіма верствами суспільства та допомагає країнам розбудовувати спроможність протистояти кризам, розвивати та підтримувати економічне зростання, спрямоване на покращення життя кожної людини. Організація працює у 170 країнах та пропонує рішення та глобальне бачення з урахуванням специфіки місцевого розвитку з метою розширення прав та можливостей людей та підвищення життєздатності держав. ПРООН працює над подоланням бідності, нерівності та соціальної ізоляції та виступає на захист прав людини та розширення прав і можливостей жінок та представників вразливих груп. www.ua.undp.org